

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Vanda Kociánová

Blockchain a autorské právo

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

Katedra: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31.8. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 122 687 znaků včetně mezer.

Vanda Kociánová

V Praze dne 31.8.2022

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí svojí práce JUDr. Ireně Holcové, za její čas, trpělivost, shovívavost a cenné rady a připomínky při zpracování práce.

Obsah

Úvod	1
1 Blockchain	3
1.1 Definice technologie blockchain	3
1.2 Základní pojmy	3
1.3 Jak blockchain funguje	4
1.4 Klíčové znaky technologie blockchain	5
1.5 Blockchain jako platforma pro převod hodnot	7
1.6 Druhy blockchainu	7
1.7 Otázka etiky a ochrany soukromí	8
1.8 Tendence právní regulace blockchainu v Evropě	8
2 Autorské právo	11
2.1 Právo k nehmotným statkům a právo duševního vlastnictví	11
2.2 Autorské právo	12
Osobnostní práva autorská	13
Majetková práva autorská	13
2.3 Autorské dílo	14
Neoprávněné užití autorského díla	18
2.4 Mezinárodní prameny	20
2.5 Právní ochrana počítačových programů	23
3 Smart Contracts	25
4 Blockchain a kolektivní správa autorských děl	28
4.1 Kolektivní správa	28
4.2 Jaké problémy kolektivní správy by mohl blockchain řešit	30
5 NFT (nezastupitelné tokeny) a autorské právo	33
5.1 Definice nezastupitelných tokenů	33
5.2 Autorskoprávní aspekty nabytí NFT	34
5.3 Právní nejasnosti a nebezpečí ohledně NFT	36
5.4 Výhody NFT	37
5.5 CryptoKitties jako příklad využití NFT	38
6 Blockchain jako databáze dle autorského práva	41
6.1 Co je databáze?	41
6.2 Úvod do autorskoprávní úpravy databází	41
6.3 Rozbor právní definice databáze, způsobů její ochrany a aplikace na technologii blockchain	43
6.4 Autorskoprávní ochrana	48
6.5 Ochrana právem <i>sui generis</i> pořizovatele databáze	50

Závěr	53
Seznam zkratek	54
Seznam použitých zdrojů	55
Abstrakt	59
Abstract	61

Úvod

Technologie blockchain zažívá obrovský boom. Stále více odborníků na technologie ho nazývá revolučním nástrojem a přirovnává ho ke vzniku internetu. Ne všichni v něm spatřují budoucnost, je ale bezesporu fenoménem, který by si zasloužil více pozornosti i v právním prostoru. Na české půdě k tomu zatím nedochází v dostatečné míře.

Vztah práva a technologií je velmi komplikovaný. Technologie formuje právo a zároveň je právem formována. Rozvoj autorského práva tuto dynamiku dokládá, neboť bylo vždy úzce spjato s technologickým vývojem. S příchodem technologií jako je blockchain se otevírají nové právní otázky. Je stávající právní úprava v souladu s moderními technologiemi? Je dostatečně flexibilní a stíhá technologický vývoj?

První zmínka o blockchainu se objevila v článku „Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System“ publikovaném neznámým autorem vystupujícím pod jménem Satoshi Nakamoto, v němž detailně popsal koncepční detaily virtuální měny Bitcoin. Technologie blockchain je proto od počátku spojována převážně s kryptoměnami, kde je jejím primárním účelem uskutečnění decentralizovaných elektronických transakcí mimo kontrolu finančních institucí. Potenciál této technologie je ale daleko rozsáhlejší a neměl by být omezován pouze na užití v oblasti digitálních měn.

Díky volně dostupnému zdrojovému kódu, který Nakamoto uveřejnil, vzniklo mnoho typů blockchainů, které se v mnoha ohledech liší od původní verze, kterou dodnes využívá nejrozšířenější blockchainový projekt kryptoměn – bitcoin.

Tato práce si klade dvě hlavní obecné otázky: Je možné stávající autorskoprávní úpravu aplikovat na technologii blockchain? Jaký je naopak potenciál blockchainu změnit právo?

První část práce popisuje pojem blockchain, jeho stěžejní vlastnosti, výhody a možná úskalí jeho využití. Pozornost je věnována také právní úpravě blockchainu ve dvou evropských státech.

Druhá část se zaměřuje na autorské právo samotné, jeho popis, definici autorského díla a prameny.

Třetí část práce řeší tzv. Smart Contracts a jak je lze využít ve prospěch ochrany autorského práva, a to především v případě kolektivní správy autorských práv.

Čtvrtá kapitola stručně popisuje úpravu kolektivní správy autorským zákonem a navrhuje zapojení blockchainu do tohoto odvětví.

Pátá část řeší potom řeší nezastupitelné tokeny neboli NFT a autorskoprávní aspekty jejich nabytí.

Poslední, a to šestá kapitola odpovídá na otázku, zda blockchain lze považovat za neautorskou databázi nebo autorské dílo, tak jak je definuje autorský zákon.

1 Blockchain

1.1 Definice technologie blockchain

Úvodem jako východisko pro další výklad je důležité definovat ústřední pojem – blockchain, zejména za účelem popisu vztahu technologie blockchain a autorského práva. Je třeba zdůraznit, že žádná přesná definice pojmu blockchain neexistuje. V nejjednodušší formě můžeme blockchain definovat jako platformu pro ukládání a zpracovávání informací, odlišuje se ale od jiných způsobů ukládání informací zásadním způsobem – je podle převažujících odborných názorů zcela neměnná, to znamená, že s již uloženým obsahem nelze nijak manipulovat. Blockchain je často popisován jako technologie „distribuované účetní knihy“ (distributed ledger technology – DLT), to proto, že do velké míry skutečnou účetní knihu připomíná, s rozdílem, že existuje v mnoha identických a stále aktualizovaných kopiích na více místech.

Další z možných definicí zní následovně: Blockchain je typem distribuované datové struktury sestávající ze vzájemně provázaných bloků. Každý blok je na ten předchozí navázán a nezměnitelně zapsán na peer-to-peer síť pomocí kryptografie a zajišťovacích mechanismů.¹ Každý nový blok v sobě obsahuje data z bloků předchozích, jsou tedy jakýmsi úložištěm dat. Jedná se tedy o velmi specifický druh databázového systému.

1.2 Základní pojmy

V následujícím výkladu se bude v souvislosti s blockchainem využívat několik klíčových pojmů, nezbytných pro pochopení samotné technologie. Mezi tyto základní pojmy patří:

Uzel (Nod)

Každý počítač, který je zapojen do blockchainové sítě a je jejím účastníkem, se označuje jako „uzel“. Účastník, který by se chtěl plnohodnotně podílet na fungování sítě, ve smyslu, že bude zároveň ověřovat jednotlivé transakce, si musí do svého počítače uložit kompletní kopii blockchainu, takový účastník je plnohodnotný uzel (Full Nod). Je žádoucí, aby v blockchainové síti bylo co největší množství plnohodnotných uzlů a síť se tak mohla stát více decentralizovanou a bezpečnou².

¹ SAVELYEV, Alexander. Copyright in the blockchain era: Promises and challenges. *Computer Law & Security Review* [online]. 2018, vol. 34, no. 3, s. [cit. 10. 9. 2021]. ISSN 02673649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0267364917303783>

² LAURENCE, Tiara. *Blockchain for dummies*. 2nd edition. John Wiley & Sons, Inc, Hoboken ISBN 978-1-119-55501-8.

Blok

Plnohodnotní účastníci sítě se podílí na seskupování jednotlivých transakcí do takzvaných bloků. Jakmile je blok vytvořen, naváže se na předcházející blok pomocí kryptografické funkce, tím se vytváří nekonečná chronologická evidence všech událostí v blockchainové síti. Toto řetězení jednotlivých bloků dalo za vznik samotnému názvu technologie blok+chain.

Hash

Je kryptografická funkce, která se používá pro potvrzování transakcí. Každý blok v blockchainu obsahuje nejen svůj hash, ale i hash hodnotu z předchozího bloku. Touto návazností je zajištěna integrita sítě. Hash je jakýmsi identifikátorem transakce. Hashovací funkce je páteřním prvkem při potvrzování transakcí, bez ní by byl blockchain ztratil svoji neměnnost a nezfalšovatelnost.

Transakce

Transakcí rozumíme příkaz opravňující k určité akci v blockchainové síti, jsou to všechna vstupní data vložená uživatelem. U kryptoměn se jedná o odeslání kryptoměnových tokenů (jedinečných digitálních aktiv), v případě jiných užití může transakce znamenat uzavření obchodu, registraci doménových jmen apod.

Peer-to-peer síť

Decentralizovaná komunikace mezi nejméně dvěma stranami, data jsou vyměňována napřímo mezi těmito účastníky.

Proof of Work

Proof of Work je nejpoužívanějším konsensuálním algoritmem, který zajišťuje ověřování transakcí v blockchainu. Jeho funkce je založena na soutěžení s ostatními účastníky v síti při řešení náročných matematických problémů, které řeší počítače dle výpočetního výkonu, kterým disponují. Hlavní úlohou je zabezpečit, aby se všichni účastníci v blockchainové síti shodli bez potřeby centrální autority například na zápisu nového bloku.

1.3 Jak blockchain funguje

Transakce jsou nezávisle ověřovány jednotlivými uzly v síti a pokud se potvrdí, že je transakce validní, blok se vytvoří a napojí se na jiný předcházející blok, tím vzniká „chain“ – řetěz. Tím se

liší od tradičních databází, kde transakce ověřuje centrální autorita. Každý nový blok je zapečetěn unikátním klíčem, jehož otisk navazuje na blok předchozí. Tím je zajištěna kontinuita a je v podstatě nemožné zpětně podvrhnout nějakou informaci falešnou transakcí. Používá se k tomu kryptografická hashovací funkce, matematický algoritmus zajišťující integritu. V prostředí blockchainu jeho uživatelé tedy důvěřují funkci, která kryptograficky ověřuje transakce.³

Zajímavostí je, že blockchainové systémy jsou ve většině případů uveřejněny s otevřeným zdrojovým kódem (open source), to podporuje komunitu uživatelů, kteří se podílí na dalším vývoji a vytváří silnou kulturu, které se kolem této technologie vytvořila.⁴

Zdrojový kód kryptoměny Bitcoin, který je na blockchainu založen a byl zároveň prvotním projektem, kde byla tato technologie představena, byl uveřejněn pod open source licenci MIT. Je tedy volně ke užití komukoliv zdarma. Podobně je tomu i u jiných blockchainových platform, na nichž fungují další kryptoměny.

1.4 Klíčové znaky technologie blockchain

Decentralizace – systém funguje bez centralizované důvěryhodné strany, v dnešním světě jsme přitom na přítomnost prostředníků zvyklí a jejich činnosti důvěřujeme. Je tomu tak, když si zakládáme účet na sociální síti a tím zpřístupňujeme konkrétnímu zprostředkovateli naše údaje nebo při koupi zboží přes internetovou stránku umožňující prodej a nákup jednotlivců (takovou stránkou je například eBay, který vytváří trh pro kupce a prodávce). V decentralizované síti může být náročné přesně zjistit, kteří lidé jsou jejími uživateli nebo kde se nachází. Je potom téměř nemožné určit jurisdikci a odpovědnost v případě sporů.⁵ V takovém případě by nebylo možné poskytnout poškozeným soudní ochranu.

³ GÜRKAYNAK, Gönenç; YILMAZ, İlay; BENGI, Berk; YEŞİLALTAY, Burak. D.; DIBBELL, J.; MOORE, R. Intellectual property law and practice in the blockchain realm. *Computer Law & Security Review* [online] 2018, vol. 34, no. 4, s. 2 [cit. 15. 9. 2021]. ISSN 0267-3649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918302218>

⁴ SHEALY, Matt. How open source underpins blockchain technology. In: *opensource.com* [online] 2020. [cit. 1. 12. 2021]. Dostupné z: <https://opensource.com/article/20/10/open-source-blockchain>

⁵ LYONS, Tom; COURCELAS, Ludovic; TIMSI, Ken. Legal and regulatory framework of blockchains and smart contracts. *EU BLOCKCHAIN OBSERVATORY AND FORUM* [online]. 201, s. 6 [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/report_legal_v1.0.pdf

Neměnnost – data jsou replikována mezi všemi účastníky a není možné je změnit, jsou totiž schvalována všemi účastníky sítě a jsou potvrzena pouze v případě shody většiny. Změny na blockchainu může být dosaženo pouze změnou v zápise všech kopií blockchainu. Takové změny lze docílit dvěma způsoby, a to buď přesvědčením každého účastníka sítě k provedení dané změny v jeho kopii zápisu nebo za použití obrovské výpočetní síly za účelem vytváření bloků mnohem větší rychlostí než ostatní uživatelé sítě. Tento způsob je ale na větší síti velmi nákladný, a proto téměř neuskutečnitelný. ⁶

Vysoká míra bezpečnosti – vynecháním potřeby centrální autority nikdo nemůže ovlivnit chování sítě ve svůj prospěch. Systém je zároveň maximálně imunní vůči výpadkům, protože souběžně funguje na všech počítačích, které jsou do sítě zapojeny.

Schvalovací procesy jsou prováděny konsensuálním způsobem – každý blockchain funguje na principu shody s ostatními účastníky, jednotliví účastníci si mezi sebou důvěřovat nemusí, spoléhají se na algoritmy, které tuto důvěru vytvářejí.

Distribuovanost – blockchain je veřejnou účetní knihou, všechny informace o proběhlých transakcích jsou dostupné všem. Nemusí to tak ale být vždy, v případě soukromých a federativních blockchainů je přístup k informacím dostupný jen pro vybraný okruh účastníků.

Na rozdíl od klasických typů databází, blockchain snižuje pravděpodobnost narušení bezpečnosti dat díky kryptografickým funkcím uzlů, které kontrolují všechny transakce. ⁷

Zajímavá je také schopnost zápisu v blockchainu se replikovat. Pokud dojde k odpojení některého počítače ze sítě a ke smazání zápisu na něm, po opětovném připojení tohoto počítače k síti dojde k automatickému zkopírování zápisu z jiného počítače ze sítě díky softwarovému protokolu.

Velkou výzvou je také velké množství dat, které blockchain vytváří. Data by kvůli decentralizované povaze musela být ukládána na počítače uživatelů. Neustálý vývoj samotného blockchainu, technologií obecně a především velký pokrok ve vylepšování kompresních metod nenasvědčují, že by to v budoucnu mohlo znamenat zásadní problém.

⁶ Tamtéž.

⁷ GÜRKAYNAK, Gönenç; YILMAZ, İlay; BENGI, Berk; YEŞILALTAY, Burak. D.; DIBBELL, J.; MOORE, R. Intellectual property law and practice in the blockchain realm. *Computer Law & Security Review* [online] 2018, vol. 34, no. 4, s. 2 [cit. 15. 9. 2021]. ISSN 0267-3649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918302218>

1.5 Blockchain jako platforma pro převod hodnot

Jednou z největších nevýhod technologie blockchain, o níž se často diskutuje, je nízká rychlost zpracování transakcí. Ta bývá srovnávána s tradičními způsoby převodu peněz VISA a PayPal. Zatímco PayPal zvládne provést 155 transakcí za sekundu, VISA průměrně 1 700, Bitcoin jich je za stejnou dobu schopen provést pouze 4,6.⁸ Srovnání s Bitcoinem je možné považovat za účelové, neboť existují jiné blockchainya, které jsou mnohem rychlejší. To platí o platformě Ethereum, jež zvládá 10-15 transakcí za sekundu, ale s příchodem nové verze Ethereum 2.0 se očekává velké zrychlení na až 15 000 transakcí za sekundu. Tato verze má totiž využít nové mechanismy.⁹

1.6 Druhy blockchainu

Blockchain můžeme rozdělit do tří základních skupin dle jeho povahy:

Veřejný blockchain

Je otevřený všem subjektům, kteří se do něho chtějí zapojit, umožňuje účastníkům odesílat a potvrzovat provedené transakce, ověřovat nové bloky, číst v knize záznamů a užívat tato data. Je kryptograficky šifrovaný a veškeré rozhodování je prováděno na základě konsensu. Jako nejznámější příklady veřejného blockchainu můžeme uvést kryptoměny Bitcoin nebo Ethereum.

Soukromý blockchain

Jedná se o uzavřený druh sítě, do které mohou přistupovat pouze oprávněné skupiny či jiné subjekty. Všichni účastníci musí nejprve získat povolení od provozovatele blockchainové sítě. Nespornou výhodou soukromého blockchainu je malý počet zapojených uživatelů, kteří rychleji dospějí ke konsensu. Uzavřená síť také poskytuje daleko vyšší míru soukromí, protože do ní mohou přistupovat pouze oprávněné osoby.

Federativní blockchain

⁸ L, Kenny. The Blockchain Scalability Problem & The Race for Visa-like Transaction Speed. Towards Data Science. [online]. 30.1.2019. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://towardsdatascience.com/the-blockchain-scalability-problem-the-race-for-visa-like-transaction-speed-5cce48f9d44>

⁹ ANISSIMOV, Konstantin. Ethereum vs Bitcoin – Similarities and Differences. Finextra [online] 2021. [cit. 10. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.finextra.com/blogposting/19890/ethereum-vs-bitcoin---similarities-and-differences>

Jde o částečně soukromý blockchain provozovaný určitými skupinami nebo organizacemi či jinými uživateli.

1.7 Otázka etiky a ochrany soukromí

Blockchain může změnit svět, může znamenat transformaci v mnoha odvětvích a mít dopad na náš život. Nelze proto opomíjet problémy, dotýkající se soukromí a etiky, které může blockchain způsobit. Skutečnost, že neexistuje žádný orgán, který by centrálně spravoval a dohlížel na celý systém, vyvolává ve velké části společnosti značné pochyby. Lze jen domýšlet, co by se mohlo stát, kdyby se po zavedení blockchainu jako hlavní technologie rozhodující o podstatných otázkách objevila chyba v architektuře, která byla přehlédnuta. Co když budou nově vznikající systémy napadnuty a kdo z chyby ponese odpovědnost? Pokud budeme chtít těmto problémům předejít, budeme muset nejdříve stanovit normy a přesné postupy, které se stanou záchranou brzdou v případě nenadálých situací. Existuje zde zároveň riziko zranitelnosti vůči technicky méně zkušeným uživatelům a lidmi s omezeným přístupem k technologiím.

1.8 Tendence právní regulace blockchainu v Evropě

Nejistota ohledně technologie blockchain může odrazovat velké světové společnosti od dalšího vývoje. Zatím jen menšina lidí slyšela o pojmu blockchain. Je třeba zvýšit povědomí o něm, aby většina společnosti chápala, jak technologie funguje. Proto i přesvědčit zákonodárce o důležitosti zakotvení blockchainu bude jistě zdlouhavé. Blockchain vyvolává celou řadu nových právních otázek, je proto třeba přehodnotit tradiční pojetí regulace internetu a reagovat na nově vznikající decentralizované systémy.

Na poli Evropské unie je třeba upozornit na definici blockchainu, kterou obsahuje usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. prosince 2018 o technologii blockchain: obchodní politika orientovaná na budoucnost (2018/2085(INI)). Evropský parlament v tomto dokumentu v bodě A definuje blockchain jako: „*technologii soukromé distribuované účetní knihy s kontrolou přístupu („permissioned“), která se skládá z databáze složené z po sobě následujících bloků údajů, jež jsou přidávány na základě konsensu provozovatelů sítě*“. Evropský parlament zohledňuje všechny možné výhody technologie blockchain a navrhuje způsoby využití blockchainu v oblasti obchodu. V bodě 9 písm. a) mimo jiné hovoří o právech duševního vlastnictví spojených se zbožím a padělcích. Technologie blockchain by umožnila posílení jistoty ohledně těchto práv. V bodě 34.

Závěru vyzývá Evropskou Komisi k vytvoření horizontálního strategického dokumentu o zavádění technologie mimo jiné i v oblasti duševního vlastnictví.

Evropská komise a Generální ředitelství pro komunikační sítě, obsah a technologie finančně podpořily vznik Evropského fóra a střediska pro sledování technologie blockchain - „The EU Blockchain Observatory & Forum“ (dále jen „Fórum“). Toto fórum si klade za cíl urychlení blockchainových inovací a budování fungujícího prostředí v Evropské unii. Vytváří přátelské prostředí pro komunikaci a sdílení zkušeností ohledně blockchainu, zabývá se budoucností této technologie, je zdrojem informací, monitoruje trendy v Evropě i celém světě a doporučuje způsoby, které mají potenciál urychlení inovací v této oblasti. Je třeba podotknout, že se jedná o iniciativu, která nutně nezrcadlí postoj Evropské komise nebo dokonce celé EU.¹⁰ Fórum v roce 2019 vydalo dokument zabývající se právními otázkami spojenými s technologií blockchain a Smart Contracts.¹¹

Finanční a časový rámec pro Digitální Evropu na období 2021-2027 stanovilo Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 2021/694 ze dne 29.4.2021. Cílem tohoto programu je podporovat a urychlit digitalizaci evropského hospodářství v celé Evropské Unii. Dle tohoto programu dojde k podpoře kapacit Evropy v klíčových oblastech digitálních technologií prostřednictvím jejich rozsáhlého zavádění. V soukromém sektoru a v oblastech veřejného zájmu by taktéž mělo dojít k zvětšení rozsahu a využívání klíčových digitálních technologií. Samotné toto nařízení v článcích 7 a 8 odst. 1 písm. f), i) odkazuje na podporu aplikací technologie distribuované účetní knihy (např. technologie blockchain).

V následujících odstavcích práce přibližuje pojetí regulace blockchainu dvou v tomto ohledu nejprogresivnějších evropských zemí.

Švýcarská regulace

Švýcarský Parlament 25. září 2020 jednohlasně schválil návrh zákona, který má pomoci přizpůsobit federální právo rychle se vyvíjející oblasti distributed ledger technology (DLT).

¹⁰ FAQ EU Blockchain Observatory Forum. [online]. [cit. 6. 10. 2021], Dostupné z: <https://www.eublockchainforum.eu/faq>

¹¹ LYONS, Tom; COURCELAS, Ludovic; TIMSI, Ken. Legal and regulatory framework of blockchains and smart contracts. EU BLOCKCHAIN OBSERVATORY AND FORUM [online]. 2019. [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/report_legal_v1.0.pdf

Federální rada posléze na svém zasedání 18. června 2021 rozhodla o účinnosti federálního zákona o přizpůsobení federálního práva rozvoji DLT a navazující vyhlášky od 1. srpna 2021.¹² Tímto krokem Švýcarsko potvrdilo, že má zájem stát se průkopníkem na poli nových technologií. Nevidí důvod, proč se bránit nezvratnému pokroku a řešení nalézá ve vytvoření právního rámce pro legalizaci již fungujících a prováděných praktik. Hlavním důvodem takového postupu byl především boj proti praní špinavých peněz, k němuž v této oblasti často dochází a umožnění obchodování pomocí DLT.

Zákon je formulován široce a nepouští se do technologických podrobností z důvodu možné rychlé a časté novelizace zákona, kvůli vysoké rychlosti vzniku inovací.¹³ Zákonodárci se vydali raději cestou změn existujících zákonů¹⁴. Některé z těchto změn nabyly účinnosti již dříve, a to 1. února 2021.

Konkrétními a nejvýraznějšími přínosy jsou následující. Změna umožňující bezpečné obchody s právy prostřednictvím elektronických registrů.¹⁵ Řešen je například problém právní jistoty v případě insolvence, kdy výslovně stanoví oddělení digitálních aktiv, pokud dojde k úpadku. Vzniká také nový druh licence pro systémy určené k obchodování s distribuovanými účetními knihami.

Maltská regulace

Prezident Maltské republiky 20. července 2018 schválil se souhlasem Sněmovny reprezentantů zákon 5 (MDIA Act - Malta Digital Innovation Authority) ustavující orgán pod názvem „Maltský úřad digitálních inovací“ (MDIA). Tento úřad má za úkol regulovat, podporovat a spravovat inovace dle hlavních principů stanovených tímto zákonem. Když zákon mluví o technologických inovacích, zmiňuje výslovně také distribuované a decentralizované technologie.

¹² Blockchain [online]. 19.10.2021 [cit. 23. 10. 2021]. <https://www.efd.admin.ch/efd/en/home/digitalisierung/blockchain.html>

¹³ HURRY, Stephanie. New tech act in Switzerland secures legal environment, allows blockchain to flourish. [online]. 2021. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.imd.org/news/updates/new-tech-act-Switzerland-secures-legal-environment-blockchain-flourish/>

¹⁴ Jedná se mimo jiné o zákon závazkový, zákon o mezinárodním právu soukromém, zákon o cenných papírech a zákony týkající se finančních trhů.

¹⁵ Tamtéž.

2 Autorské právo

2.1 Právo k nehmotným statkům a právo duševního vlastnictví

Autorské právo a práva s ním související se řadí do práv k nehmotným statkům, tedy i do práv duševního vlastnictví. Pojem nehmotný statek česká právní úprava téměř nepoužívá¹⁶. Definici je proto třeba hledat v judikatuře a právní nauce. Ta ho definuje následovně: „*Nehmotným statkem se rozumí předmět vytvářený konkrétním duševním obsahem, jehož objektivní výraz, umožňující jeho smyslové vnímání, je způsobilý být předmětem společenských vztahů, aniž by byl ztělesněn v hmotné podobě.*“¹⁷ Z této definice vyplývá, že nehmotný statek může existovat, i když není vyjádřen prostřednictvím hmotného substrátu. Zásadním kritériem, aby se mohl nehmotný statek stát předmětem právních vztahů, je však možnost jeho vyjádření v objektivně smysly vnímatelné podobě. Takovým způsobem je například vyjádření zvukem, obrazem nebo písmem, řadíme sem ale i vyjádření, kterým lze porozumět pouze za použití stroje.

Pojem duševní vlastnictví byl poprvé na mezinárodní úrovni vymezen pomocí demonstrativního výčtu v čl. 2 odst. VIII. Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization – WIPO, dále jen „Úmluva o WIPO“) z roku 1967, a to jako „*práva*

- *k literárním, uměleckým a vědeckým dílům,*
- *k výkonům výkonných umělců, zvukových záznamů a rozhlasovému vysílání,*
- *k vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti,*
- *k vědeckým objevům,*
- *k průmyslovým vzorům a modelům,*
- *k továrním, obchodním známkám a známkám služeb, jakož i k obchodním jménům a obchodním názvům,*
- *na ochranu proti nekalé soutěži*

¹⁶ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KRÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 27. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁷ KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KRÍŽ J., RŮŽIČKA M. Práva k nehmotným statkům. Praha: Codex, 1994, s. 11. ISBN 80-901-1853-4.

a všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké.“

Mezi základní znaky duševního vlastnictví je teorií často řazena nehmotnost, dočasnost, teritorialita a hospodářské určení/hospodářská využitelnost¹⁸. Dočasnost práv duševního vlastnictví stanovuje zákonodárce za účelem ochrany veřejného zájmu a rozvoje společnosti. Zásada teritoriality, tedy omezení poskytované ochrany na území státu, je v dnešní době díky mnoha mezinárodním smlouvám již z velké části překonána. Setkáváme se s částečným sjednocením na poli Evropské unie, kterého ale není možné dosáhnout absolutně a celosvětově. Všechny státy totiž buď nechrání stejné statky (je tomu tak kupříkladu v případě databází, fotografií či zeměpisných označení) nebo stejné statky chrání, ale za splnění odlišných podmínek (pro ochranu autorského díla požadují jedinečnost, jinde pouze původnost) či je chrání stejně, ale po různou dobu (doba ochrany majetkových práv autora).¹⁹ Hospodářská využitelnost představuje možnost práva duševního vlastnictví majetkově zhodnotit.²⁰ Protikladem je užití v režimu tzv. public domain,

Subjektivní práva autorská náležející do práv duševního vlastnictví mají absolutní povahu, působí tedy erga omnes, vůči všem a vznikají ex lege.

2.2 Autorské právo

Jednou z částí práva duševního vlastnictví je autorské právo, práva s ním související a práva pořizovatele databáze jako zvláštní právo. Jedná se o právní odvětví zabývající se vlastností pro celé lidstvo přirozenou – tvořivostí. Právě procesem tvorby vznikají autorská díla a další nehmotné statky, které jsou pod ochranou práva autorského.

Základním stavební kamenem autorského práva je čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje zákonnou ochranu práv k výsledkům tvůrčí činnosti. Autorské právo je v českém právním systému řazeno pod právo občanské. Občanský zákoník, který se použije subsidiárně k zákonu autorskému, obsahuje mnoho ustanovení týkající se práva autorského. Jedná se především o ustanovení upravující problematiku licenčních smluv.

¹⁸ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 37. ISBN 978-80-7502-240.

¹⁹ Tamtéž, s. 38.

²⁰ Tamtéž, s. 37.

Autorské právo v objektivním smyslu tedy popisuje vztahy mezi subjekty vznikající z vytváření a užívání autorských děl a dalších nehmotných statků, které dle autorského nebo jiného zákona upravujícího takové právní vztahy, požívají autorskoprávní ochrany.²¹

Subjektivní autorské právo upravuje práva autora k jeho autorskému dílu na základě a v hranicích autorského práva v objektivním smyslu. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů v § 10 zakotvuje quasidualistické pojetí subjektivního práva autorského, a to výlučná práva osobnostní a výučná práva majetková coby absolutní práva.²² Jak práva osobnostní, tak i majetková v sobě totiž obsahují prvky toho druhého, proto se nejedná o koncepci čistě dualistickou.

Osobnostní práva autorská

Autorský zákon v § 11 upravuje osobnostní práva, mezi něž se řadí právo rozhodnout o zveřejnění svého díla, právo osobovat si autorství, právo na nedotknutelnost díla. Osobnostní práv autorských se autor nemůže vzdát ani je převést a zanikají smrtí autora. Po smrti autora jsou však tato práva pod postmortální ochranou přiznanou zákonem dle § 11 odst. 5 AZ osobám autorovi blízkým, právnickým osobám sdružujícím autory nebo příslušnému kolektivnímu správci. Žádná osoba odlišná od autora si tedy nikdy nesmí osobovat autorství k dílu, pokud je to obvyklé a nejedná se o anonymní dílo, je povinna uvádět jméno autora a užívat dílo jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu.²³

Majetková práva autorská

Majetková práva autorská chrání ekonomické zájmy autora. Mezi majetková práva autorská řadíme právo dílo užít a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva a jiná majetková práva. Autorský zákon upravuje způsoby užití díla demonstrativně v ustanovení § 12. Právo dílo užít můžeme rozdělit na užití děl vyjádřených na hmotném substrátu²⁴ a těch, která jsou veřejnosti sdělována v nehmotné podobě²⁵. Mezi druhy užití děl vyjádřených na hmotném

²¹ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KRÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 26. ISBN 978-80-7598-049-6.

²² Tamtéž, s. 128.

²³ Tamtéž, s. 135.

²⁴ § 13-17 AZ

²⁵ § 18-23 AZ

substrátu řadíme rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování. Druhy užití děl v nehmotné podobě jsou potom sdělování díla sítí, živé provozování díla a jeho přenos, provozování díla ze záznamu a jeho přenos, vysílání díla rozhlasem nebo televizí, přenos rozhlasového nebo televizního vysílání díla a provozování rozhlasového či televizního vysílání díla. Vzhledem k tématu této práce, bude více pozornosti věnováno užití děl v nehmotné podobě, a to konkrétně sdělování díla veřejnosti počítačovou nebo obdobnou sítí dle § 18 AZ. Hlavním znakem tohoto druhu užití je přístupnost děl v čase a na místě dle Majetková práva smrtí autora nezanikají a jsou předmětem dědictví.

Autorské právo k dílu vzniká právě okamžikem jeho vyjádření v objektivně vnímatelné podobě²⁶ Právo autorské ale nenásleduje nutně osud věci, prostřednictvím které je vyjádřeno, protože jejím zničením nezaniká.²⁷

2.3 Autorské dílo

Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským, a o změně některých zákonů (autorský zákon č. 121/2000 Sb.), který byl naposledy novelizován zákonem č. 94/2021 Sb. (úprava zveřejňování při epidemii COVID-19), definuje autorské dílo v ustanovení §2. Generální klauzule obsažená v § 2 odst. 1 AZ obsahuje tři základní pojmové znaky autorského díla a demonstrativní výčet druhů děl, odst. 2 potom tři druhy děl, které nesplňují pojmové znaky generální klauzule, jsou tzv. quasidíly a pomocí právní fikce se za díla považují, pokud jsou původní.

Z hlediska předmětu diplomové práce je třeba se zaměřit na možnost elektronické podoby díla, v níž může být navenek vyjádřeno (§ 2 odst. 1 AZ), pokud jde o druhy děl tak na počítačové programy a databáze tak, jak jsou uvedeny v § 2 odst. 2 AZ.

Pojmové znaky autorského díla včetně jedinečnosti musí splňovat i zpracování podle ustanovení §2 odst. 4 AZ:

(4) Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo

²⁶ K objektivně vnímatelné podobě viz podkapitola Práva k nehmotným statkům a práva duševního vlastnictví

²⁷ § 9 odst. 2 AZ

přeloženého díla, které stanoví možnost přiznat právo ochrany i dílům odvozeným od díla původního.

Naopak § 2 odst. 6 AZ vymezuje negativně, co se dílem stát nemůže. Následující ustanovení §3 autorského zákona pak vylučuje z ochrany díla ve veřejném zájmu.

V zásadě až na stanovené výjimky je autorské právo chráněno proti zneužití, protože existuje subjektivní právo autora na získání hospodářského prospěchu z vlastní tvůrčí činnosti – a naproti tomu existuje veřejný zájem na přístup k autorským dílům a jejich využití. Tento celospolečenský zájem zejména souvisí s uplatňováním základních práv, jako jsou svoboda projevu a právo na informace, právo na vzdělání, nebo právo přístupu ke kulturnímu bohatství. Je proto třeba vždy hledat rovnováhu mezi těmito protichůdnými zájmy – a autorské dílo užívat bez souhlasu autora jen ve výjimečných a zákonem stanovených případech. Jedná se o licence k užití autorských děl, které rozdělujeme na tzv. zákonné licence a licence smluvní. Jedním způsobem, jak lze dílo užit je tedy na základě smlouvy opravňující k výkonu jeho užití, licenční smlouvy. Autorský zákon pojem licence nepoužívá. Druhým způsobem je potom na základě výjimek a omezení práva autorského, především zákonné licence.

Na rozdíl od dřívější právní úpravy došlo v autorském zákoně ke zrušení úpravy licenčních smluv. Nově licenční smlouvy upravuje pouze § 2358-2389 OZ. Zde jsou také obsažena speciální ustanovení pro licenční smlouvy vycházející z autorského zákona a zvláštní ustanovení pro licenční smlouvu nakladatelskou a pro právo pořizovatele databází. Licenční smlouva podle této úpravy je nejčastějším prostředkem legálního transferu nemotných statků a patří mezi relativní majetková práva. Tato skutečnost plyne z členění OZ a právní teorie. Historicky licenční smlouva vychází ze smlouvy nájemní, protože licenční smlouva není ničím jiným než pronájemem nemotného statku.

Z hlediska formy licenční smlouvy rozlišujeme obligatorní písemnou formu, oproti případům, kdy písemná forma není vyžadována. Z hlediska předmětu diplomové práce je písemná forma vyžadována pouze u výhradních (výlučných) licencí. V ostatních případech může smlouva vzniknout jak ústně, tak konkludentním projevem vůle. Z hlediska dalších náležitostí je třeba zdůraznit náležitosti, bez kterých by smlouvu stihla sankce neplatnosti (relativní). Mezi podstatné náležitosti tedy patří přesné označení předmětu smlouvy a taktéž způsobu, jakým může být předmět užíván. Na rozdíl od dřívější právní úpravy již však není podstatnou náležitostí cena či

alespoň způsob jejího určení. Mezi nepodstatné náležitosti, byť velmi důležité, patří časové omezení, teritorialita a určení, zda je možné poskytovat tzv. podlicence.

Smluvní licence upravuje část čtvrtá hlava II. díl 2. oddíl 5. občanského zákoníku. Na uzavírání licenčních smluv se kromě Jedná se tedy, mimo předmětu, odměny a doby využití autorského díla, také o způsob, jakým může být dílo užíváno. Autorský zákon pracuje s pojmem rozmnožování v § 13, kde ho definuje jako „*zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě*“. Dle různých kritérií se rozmnoženiny dělí do několika kategorií.²⁸ Právní úprava rozmnoženin se vztahuje také na rozmnoženiny digitální. To potvrzuje článek 10 společného prohlášení WCT, který dovoluje výjimky a omezení autorského práva rozšířit na digitální prostředí.²⁹ Pokud jde o dělení kopií na přímé a nepřímé, v případě digitálních rozmnoženin ztrácí na významu, protože ty jsou ve většině případů identické. To znamená, že kopii lze zaměnit s originálem.

Z hlediska obsahu licenční smlouvy pro NFT je důležité stanovení způsobu užití díla včetně pořizování kopií a digitálního rozmnožování. Tato ujednání musí být zřejmá, jak ve vztahu autor díla-tržiště NFT, tak ve vztahu tržiště NFT-nabyvatel. Nemělo by docházet k tomu, že tržiště NFT bude distribuovat (prodávat) tokeny, u nichž nezankla autorskopravní ochrana anebo takové, u kterých autor nedal souhlas k pořizování rozmnoženin. Sice říkáme, že blockchain přesně eviduje jednotlivé smluvní operace, avšak nelze nepřipustit, že by specialisté se dokázali nabourat i do takového smluvního řetězce. Pořizování rozmnoženin musí být tedy pevně zakotveno a ohraničeno ve všeobecných obchodních podmínkách daného tržiště. Je potom na autorech a nabyvatelích, aby před jakoukoliv operací v rámci poskytnutí díla nebo nákupu NFT důkladně prověřili tyto podmínky tak, aby následně nezjistili, že uzavřením Smart Contractu buď poskytli svá autorská práva v nepřiměřeném rozsahu anebo zakoupili NFT, u něhož nedal autor souhlas s digitálním rozmnožováním podkladového díla anebo bylo expedováno takové množství rozmnoženin, které podstatně snižuje hodnotu zakoupeného tokenu.

²⁸ Shrnutí kritérií a kategorizaci jednotlivých druhů rozmnoženin viz. TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

²⁹ Společné prohlášení k článku 10 smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském Ženeva 1996 ze dne 20. prosince 1996. In: *CODEXIS ACADEMIA* [právní informační systém]. ATLAS consulting [cit. 3.6.2022].

V budoucnu bude proto třeba, aby zákonodárné instituce upravily s potřebnou mírou podrobností všechny závazkové vztahy vznikající v rámci obchodu s NFT.

Zákonné výjimky a omezení autorských práv jsou stanoveny v části první hlavy I. díl 4 autorského zákona, a dále jsou stanoveny výjimky vztahující se k počítačovým programům v části první hlava I. díl 7, zejména v §66 odst. 1 autorského zákona. Český právní řád přitom vychází z mezinárodních a unijních předpisů, např. Bernské úmluvy, a třístupňový (též tříkrokový) test, který se používá pro promítnutí zásady proporcionality³⁰ v autorském právu, tedy poměrování dvou proti sobě stojících zájmů, je inkorporován v ustanovení §29 odst. 1 autorského zákona.

Volné užití díla je ve smyslu ustanovení §30 odst. 1 autorského zákona užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu, pokud autorský zákon nestanoví jinak. Též pro volné užití díla stanoví zákon aplikaci třístupňového testu. Tři předpoklady (stupně):

1. Lze jej uplatnit pouze v případech stanovených zákonem.
2. Užití díla musí být provedeno v souladu s běžným způsobem pro jeho užívání.
3. Užitím nesmí být dotčeny oprávněné zájmy autora.

Volné užití díla český zákonodárce vůbec nepovažuje za jeho užití. Autorské právo je totiž založeno na zásadě oddělení soukromé sféry od sféry hospodářské, což se právě v institutu volného užití projevuje. Pokud tedy volné užití splňuje všechny předpoklady, jak jsou výše uvedeny, vč. absence přímého nebo nepřímého prospěchu, není nijak autorským zákonem chráněno a sankcionováno. Příkladem takového užití může být osobní zábava, studium či pouhá zvědavost. Ze stávajícího výkladu se přitom osobní potřebou nemyslí pouze potřeba konkrétní osoby, která díla užívá, ale i členů její domácnosti, popř. jiných individuálně určených blízkých osob.

Negativní vymezení volného užití je stanoveno v ustanovení §30 odst. 3 autorského zákona, které zasahuje obecně řečeno do „IT technologií“, kdy z volného užití vylučuje počítačové programy či elektronické databáze, a to i pro osobní potřebu fyzických osob, či vlastní vnitřní potřebu osoby právnické nebo podnikající fyzické osoby. Dle tohoto ustanovení je také zakázáno rozmnožování takových děl i pro tyto potřeby.

³⁰ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 127. ISBN 978-80-7502-240.

Neoprávněné užití autorského díla

Za neoprávněné užití autorského díla hrozí podle intenzity zásahu postihy dle následujících ustanovení:

- §40 a násl. autorského zákona

V prvním odstavci je zakotveno právo autora, *do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, může domáhat se zejména*

a) určení svého autorství; b) zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práv³¹; c) sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě, a rovněž informací o skutečnostech rozhodných pro výši odměny podle § 24 a §25³²; d) odstranění následků zásahu do práva; e) poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, zejména 1. omluvou, 2. zadostiučiněním v penězích, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím³³; f) zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.

S tím, že opatření dle odst. 1 písm. d), které může spočívat ve stažení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny³⁴, stažení z obchodování a zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny³⁵, zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny³⁶, či zničením nebo

³¹ zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy,

³² práva na informace podle tohoto ustanovení se autor může domáhat vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, a dále zejména vůči osobě, která

1. má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,

2. využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala,

3. poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují,

4. byla označena osobou uvedenou v bodě 1, 2 nebo 3 jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují, nebo

5. je osobou povinnou podle § 24 odst. 6 nebo § 25 odst. 2,

³³ pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím; výši peněžitého zadostiučinění určí soud, který přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo; tím není vyloučena dohoda o narovnání,

³⁴ či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 z obchodování nebo jiného užití,

³⁵ či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

³⁶ či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

odstraněním materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny³⁷, *musí být přiměřené závažnosti porušení práva a musí být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře.*

Dále je pak v odst. 4 tohoto ustanovení zakotveno, že *Právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů zůstává nedotčeno; s tím, že místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem.*³⁸

- §105a – §105c autorského zákona

V těchto ustanoveních jsou upraveny přestupky fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob, přestupky kolektivních správců a nezávislých správců.

Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že *a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi, b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1, nebo c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6.,* přičemž za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 150 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) nebo c) pokutu do 100 000 Kč; přestupek projednává v přenesené působnosti obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl přestupek spáchán, ten také vybírá a vymáhá uložené pokuty.

Právnická a podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku na poli autorského zákona tím, že se dopustí přestupku tím, že *a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi, b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1,*

c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6, d) vykonává kolektivní správu, aniž jí bylo uděleno oprávnění podle § 96a, e) neoznámí ministerstvu skutečnosti podle § 101f odst. 2, nebo

f) se jako osoba, která hodlá vykonávat nebo vykonává činnost nezávislého správce práv, nepřihlásí k evidenci podle § 104b odst. 2. Přitom za přestupek Za přestupek podle

³⁷ či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,

³⁸ Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

odstavce 1 písm. d) lze uložit pokutu do 500 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. a) nebo f) pokutu do 150 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. b) nebo c) pokutu do 100 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. e) pokutu do 50 000 Kč s tím, že přestupky podle § 105b odst. 1 písm. d) až f) projednává Ministerstvo kultury, které také uložené pokuty vybírá a vymáhá. Pokuty uložené ministerstvem jsou příjmem Státního fondu kultury České republiky.

- §270 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Podle prvního odstavce ten, *kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.* Druhý a třetí odstavec tohoto ustanovení pak obsahují tzv. kvalifikované skutkové podstaty v případech, kdy *a) čin uvedený v odstavci 1 vykazuje znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání, b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo c) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu,* a dále pak kdy *a) činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného pachatel získá prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo b) dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.*

2.4 Mezinárodní prameny

Na mezinárodním poli existují dvě nejvýznamnější mezinárodní organizace, které obě sídlí ve švýcarské Ženevě a které zajišťují, resp. zaštiťují sjednávání multilaterálních mezinárodních smluv – a jsou taktéž pověřeny jejich správou.

Jedná se o Světovou organizaci duševního vlastnictví (WIPO) založenou v r. 1967 a začleněnou do organizační struktury Organizace světových národů (OSN) a Světové obchodní organizace (WTO) založené v r. 1995. WIPO spravuje většinu autorsko-právních mezinárodních smluv, vč. Bernské úmluvy, a WTO spravuje tzv. **Dohodu TRIPS**³⁹. Zkratka TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) představuje dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu

³⁹ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 388. ISBN 978-80-7502-240.

vlastnictví uzavřenou v r. 1994, a tvoří přílohu Dohody o zřízení Světové obchodní organizace. Tato dohoda rozšířila problematiku vztahů duševního vlastnictví v rámci mezinárodního obchodu⁴⁰. Stanovuje minima pro ochranu duševních práv, dále řeší problematiku donucovacích mechanismů, čímž se stává ústřední platformou pro řešení sporů duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni. Ukládá státům konkrétní závazky v oblasti dodržování práv duševního vlastnictví, avšak oblast IP a blockchainu neupravuje.

Snaha o poskytnutí právní ochrany, která by byla platná v co nejširším teritoriálním měřítku, byla naplněna uzavřením nejstarší mezinárodní úmluvy v oblasti autorského práva - **Bernská úmluva a ochraně literárních a uměleckých děl** z r. 1886. Poslední revize této úmluvy byla provedena v Paříži v r. 1971 a pro její označení se používá zkratka RUB (Revidovaná úmluva bernská). Tato úmluva zakotvuje základní principy a minimální standardy autorsko-právní ochrany. Zavádí také dělení autorských práv na práva osobnostní a majetková a stanoví také dobu, po kterou jsou autorská díla chráněna. Jejím hlavním významem zůstává automatický vznik autorského práva bez nutnosti formálně registrovat dílo. Bernská úmluva nestanovuje jedinečnost díla jako podmínku k ochraně a tím umožňuje ochranu i počítačovým programům a databázovým systémům. Tato zásadní úmluva dala vzniknout organizaci, specializované agentuře OSN - Světové organizaci duševního vlastnictví (WIPO), která se od roku 1967 podílí na její správě a dodnes patří prvenství v mezinárodní ochraně duševního vlastnictví. K dnešnímu dni je členem WIPO 193 států.⁴¹ Jsou mezi nimi rozvinuté, ale i rozvojové státy. Ty mají počtem většinu, a tudíž obrovský vliv na směřování organizace.⁴² WIPO spravuje 26 mezinárodních smluv.

Jako pramen autorského práva v digitálním věku lze považovat dvě smlouvy, které byly přijaty v rámci WIPO v r. 1996. Jedná se o:

- Smlouva WIPO o právu autorském (World Intellectual Property Organization Copyright Treaty – WCT),

⁴⁰ http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm

⁴¹ Dostupné z: www.wipo.int/members/en/

⁴² HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 788. ISBN 978-80-7598-049-6.

- Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech (World Intellectual Property Organization Performance and Phonograms Treaty – WPPT)

Obě tyto smlouvy zakotvují právo na sdělování autorských děl veřejnosti, vč. zpřístupnění zvukových záznamů. Byla to právě Smlouva WIPO o právu autorském, která umožnila aplikaci zásad z Bernské konvence do prostředí internetu digitalizovaného světa.

Na úrovni Evropské unie existuje celá řada nařízení a směrnic, které se autorského práva týkají. Jedná se o následující směrnice a nařízení:

- Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví⁴³,
- Směrnice o právní ochraně počítačových programů⁴⁴,
- Směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl⁴⁵,
- Směrnice o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících, a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu⁴⁶,
- Směrnice o elektronickému obchodu⁴⁷,
- Nařízení o přeshraniční přenositelnosti online služeb poskytovaných v rámci vnitřního trhu⁴⁸,
- Informační směrnice⁴⁹; co to je informační společnost definuje česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy: „*Společnost založená na integraci informačních a komunikačních technologií do všech oblastí společenského života v takové míře, že zásadně mění společenské vztahy a procesy. Nárůst informačních zdrojů a komunikačních toků vzrůstá do té míry, že ho nelze zvládat dosavadními informačními a komunikačními technologiemi*“⁵⁰.

⁴³ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví,

⁴⁴ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. 4. 2009, o právní ochraně počítačových programů

⁴⁵ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. 10. 2012, o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

⁴⁶ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. 2. 2014, o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících, a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

⁴⁷ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. 6. 2000, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu na vnitřním trhu

⁴⁸ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2017/128 ze dne 14. 6. 2017, o přeshraniční přenositelnosti online služeb poskytovaných v rámci vnitřního trhu

⁴⁹ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „Informační směrnice“)

⁵⁰ Jonáš Zdeněk. Informační společnost. KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003 [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00000/04/000000468.htm>

V současné době se snaží Evropská komise různými návrhy přizpůsobovat aktuální právní úpravu potřebám informační společnosti. Zatím však panuje neochota států vytvořit jednotný nadnárodní systém autorského práva přizpůsobený současným potřebám a vývoji informačních technologií.

2.5 Právní ochrana počítačových programů

Autorský zákon chrání v souladu s mezinárodními smlouvami i počítačové programy, a to v § 2 odst. 1 a § 66 AZ. Za dílo se tedy považuje počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Nemusí však na rozdíl od ostatních děl být jedinečný, postačí pouze naplnění první věty § 2 odst. 2 AZ. Stejným způsobem je ochrana koncipována také ve Směrnici Evropského Parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. 4. 2009, o právní ochraně počítačových programů v čl. 1 odst. 3. Počítačový program je chráněn jako dílo literární, vzhledem k tomu, že zákon neobsahuje žádnou speciální úpravu týkající se právě literárních děl, má tenhle fakt spíše formální význam.

Při hodnocení, zda program splňuje kritéria pro ochranu autorským zákonem, je třeba se zabývat vždy, zda tyto splňují pojmové znaky stanovené § 2 odst. 1 AZ anebo alespoň zda jsou původní vytvořené vlastní duševní činností dle § 2 odst. 2 AZ. Pokud se bude jednat pouze o jednoduché rutinní počítačové programy, nebudou tyto autorským právem chráněny. Na rozdíl od oblasti blockchain, i přes zatím kusou právní úpravu, se v praxi již řeší spory o ochranu autorských práv počítačových programů. Většinou otázku původnosti a jedinečnosti musí stanovit soudní znalec, který zkoumá nejen zdrojový kód, ale i strukturu a uspořádání daného programu včetně komunikace programu s uživatelem, a na základě znaleckého posudku potom soud jako otázku právní řeší, zda konkrétní program spadá či nespadá pod ochranu autorského zákona. V oblasti blockchainu zatím samozřejmě neexistuje žádná judikatura také proto, že prakticky neexistuje adekvátní právní úprava. Současná česká právní úprava prakticky znemožňuje vytvoření tzv. volných programů (public domain) a neumožňuje ani dle § 30 odst. 1 AZ zhotovovat rozmnoženiny pro vlastní potřebu. Naštěstí tato tvrdá omezení jsou zmírněna v § 66 AZ, který stanoví výjimky.

Ochrana počítačových programů byla v českém právu poprvé zakotvena novelizací autorského zákona č. 35/1965 Sb. novelou – zák. č. 89/1990 Sb. Do té doby nebyla sice ochrana počítačových programů autorským zákonem vyloučena, avšak existence ochrany byla dovozována právní teorií

od účinnosti novely 89/1990 Sb. Pak ochraně podléhaly jen ty počítačové programy, které splňovaly pojmové znaky autorského díla dle § 2 odst. 1 AZ. Současný autorská zákon ochranu počítačových programů rozšířil, jak je uvedeno výše, i na programy, které sice nesplňují definici díla, avšak jsou původní. Nejedinečnost počítačových programů, které nebyly chráněny dřívějšími právními předpisy, byla zhojena přechodným ustanovením současného autorského zákona, který tento nedostatek zhojil se zpětnou účinností (§ 106 odst. 4 AZ).

3 Smart Contracts

V nejrůznějších oblastech společenského a ekonomického života se dnes hojně setkáváme s využitím takzvaných chytrých kontraktů (Smart Contracts) a jako každý nový fenomén vyvolává spoustu otázek. Že se jedná o důležitý vývojový milník, dokládá vyjádření Světového ekonomického fóra (WEF), které chytré kontrakty označilo za ústřední prvek čtvrté průmyslové revoluce. V současné době neexistuje žádná oficiální definice pro pojem „Smart Contract“, můžeme ale použít obecně platné vymezení, že chytrá smlouva je „kontrakt, který je automaticky prováděn programem.“, tuto definici však pro její obecnost není vhodné považovat za dostatečnou, příhodnější definice říká, že „Smart Contract je dohoda stran uchovaná v podobě zdrojového kódu zaznamenaného na blockchainové platformě, která zajišťuje nezávislost a automatické provedení smart kontraktu na základě předem určených podmínek.“⁽²⁾ Tyto samovymahatelné a samovykonatelné počítačové smlouvy by mohly iniciovat zásadní změnu v chápání a fungování naší právní praxe. Názory odborníků se často rozcházejí v tom, zda je možné chytrou smlouvu nazývat smlouvou nebo pouze souborem příkazů, tedy už samotné slovo „smlouva“ v tomto spojení implikuje určitý předpoklad, který nereflektuje skutečnost. Jedná se tedy o dohodu stran prováděnou počítačovým programem, který obsahuje smluvní podmínky zaznamenané pomocí zdrojového kódu na blockchainové síti a které lze naprogramovat dle představ stran.⁵¹ Strany předem určí podmínky, za nichž bude smlouva provedena, a to dle předem stanovených podmínek pomocí nezávislého blockchainu.⁵² Po splnění nebo porušení stanovených podmínek dojde k předvídaným následkům.⁵³ Ani v případě chytrých smluv se nemusí jednat pouze o závazky dvoustranné. Například na síti Ethereum⁵⁴ je dnes možné provést převody mezi více stranami nebo různých druhů statků.

Co se formy smluv, a tedy i chytrých kontraktů týká, stanovuje občanský zákoník zásadně princip bezformálnosti. V případě výhradních licenčních smluv a licencí, které mají být zapsány do veřejného seznamu je však vyžadována písemná forma smlouvy tak, jak stanoví § 2358 odst. 2 OZ. Bezformálnost se uplatňuje i v právu EU. To potvrzuje například článek 2:101 Zásad

⁵¹ ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů. [online]. 22.3.2019 [cit. 1. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uvod-do-prava-smart-kontraktu-cast-1-109049.html>

⁵² SAVELYEV, Alexander. Contract Law 2.0: «Smart» Contracts As the Beginning of the End of Classic Contract Law. National Research University Higher School of Economics, 2016. str. 2. [cit. 20. 9. 2021]. K dispozici zde:

⁵³ Podmínkou může být registrace práva duševního vlastnictví v seznamu nebo převod peněz. Pokud se kupříkladu jedná o kupní smlouvu dojde po obdržení dokumentů k převodu kupní ceny.

⁵⁴ Umožňuje to programovací jazyk Solidity.

evropského smluvního práva (Principles of European Contract Law, PECL), dokumentu předních evropských akademiků, který nevyžaduje pro existenci smlouvy žádnou konkrétní formu, dokonce výslovně uvádí nepovinnost formy písemné.⁵⁵ Stejné ustanovení lze najít v článku 11 Úmluvy OSN o mezinárodní koupi zboží (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG).

Nejpodstatnější odlišností chytré smlouvy od smlouvy tradiční je již zmíněná vlastnost automatického vykonání. U klasických smluv jsme vždy závislí na vůli druhé strany dostát svým závazkům a v případě jejich nedodržení může být strana ke splnění závazku donucena soudním systémem – to s sebou ovšem přináší nejenom finanční náklady, ale i časovou prodlevu ve vymáhání. Chytrá smlouva snižuje riziko v potřebě důvěry mezi stranami, ty se nemusí spoléhat na třetí stranu, ale důvěřují chytrému kontraktu.

Tato vlastnost automatického vykonávání je ovšem zároveň podstatným omezením, jelikož u většiny případů nelze vždy zajistit jistotu v plnění. Potvrdit to lze na příkladu jednoduché smlouvy o zápůjčce peněz, kdy věřitel zapůjčí určitý peněžní obnos za podmínky, že dlužník bude splácet každý měsíc smluvenou splátku. Aby byla naplněna podmínka chytré smlouvy o jistotě splnění závazku a automatického vykonání, musela by chytrá smlouva dlužníkovi předem celou dlužnou částku složit do úschovy, tímto krokem postrádá uzavřený kontrakt jakýkoli smysl. Obecně lze tedy říci, že využití chytrých smluv je omezeno pouze na využití pro digitalizovaná aktiva nebo všude tam, kde lze vlastnictví digitálně evidovat.

Chytrá smlouva je v konečném důsledku série na sebe navazujících podmínek, které jsou vykonávány podle předem stanového kódu, a ne všechny podmínky lze použít pro všechna ustanovení smlouvy, např. nároky na splnění požadavků na kvalitu ve smlouvě o dílo. Pokud strany po uzavření zjistí, že je v chytré smlouvě chyba, není možné ji zpětně upravit, samozřejmě za předpokladu, že ve smlouvě nebude předem definována možnost změny smlouvy za určitých podmínek. Smart Contracts vychází tedy z předpokladu, že bude návrh smlouvy obsažený v databázi přijat bez výhrad tak, jak je tam uveden. To je ideální případ, který však v podnikatelském prostředí není převládající. Je pravdou, že někteří západní dodavatelé již dnes používají smlouvy

⁵⁵ GÜRKAYNAK, Gönenc; YILMAZ, İlay; BENGI, Berk; YEŞILALTAY, Burak. D.; DIBBELL, J.; MOORE, R. Intellectual property law and practice in the blockchain realm. *Computer Law & Security Review* [online] 2018, vol. 34, no. 4, s. 7 [cit. 15. 9. 2021]. ISSN 0267-3649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918302218>

v elektronické podobě, kde v zásadních věcech nepřipouštějí odchýlná pravidla a bez jejich odsouhlasení nedovolí zákazníkovi pokračovat v objednávce (obdobně jsou již také koncipovány smlouvy v pojišťovnictví). Problém by však nastal, pokud by druhá strana chtěla některá ustanovení změnit, což v písemném vyjádření znamená nový návrh smlouvy. S takovýmto postupem kontraktace ale Smart Contracts nepočítá a v takovém případě by asi k uzavření smlouvy nemohlo vůbec dojít.

Další výhodou chytrých smluv je jejich nezměnitelnost a kryptografická zabezpečení. Mohly by proto sloužit jako důkazní prostředek v případě sporů a tím urychlit řízení a ušetřit náklady. Je třeba ale také počítat se situací, kdy by nějaký subjekt vlastnil více než polovinu těžební kapacity. V takovém případě by měl moc měnit zápisy v blockchainu a ty by se proto staly nedůvěryhodnými.⁵⁶

Vyvstává také otázka, jak prověřit, zda projev vůle učinil skutečně ten subjekt, kterému je adresován. Pokud budou přístupy ke Smart Contracts zabezpečeny kódováním, případně jinak, jak je známé z mobilních telefonů (obličej, otisk prstu), mohl by tento problém být vyřešený.

Pokud teorie používá termín "vykonatelnost" Smart Contracts jistě s tím nesměruje na soudní či správní vykonatelnost pravomocného rozhodnutí (např. § 159 a násl. o.s.ř). Pravděpodobně je tím myšleno, že Smart Contracts jsou okamžikem uzavření platné a účinné a jsou okamžitě plněny. To by nebylo nic nového, protože i v současné době existují smlouvy, které například jsou perfektní zaplacením a předáním zboží, např. prodej v obchodě. Avšak i u tohoto typu smlouvy, jako i u ostatních, jejím uzavřením nejsou vyčerpána všechna práva a povinnosti smluvních stran, jako například práva z vadného plnění. V případě vzniku vady, a to faktické i právní, by bylo třeba postupovat již podle standardních postupů tzn. uplatnění práva u soudu a v případě rozhodnutí teprve přistoupit k výkonu rozhodnutí na základě vykonatelného rozsudku

Jak však nahlížet na uvedené závazky z hlediska současné právní úpravy? Jaká je možnost vykonatelnosti takových závazků na základě dnešní právní úpravy? Tyto a celá řada dalších otázek zůstává podle mého názoru nedořešena a bude nutno v budoucnu doplnit současnou právní úpravu.

⁵⁶ Tamtéž, s. 8.

4 Blockchain a kolektivní správa autorských děl

4.1 Kolektivní správa

Institut kolektivní správy čelí stejně jako snad všechny ostatní instituty autorského práva rychlému rozvoji moderních technologií. Dochází k rychlejší tvorbě autorských děl větším počtem autorů, stejně tak rychlost zveřejňování děl rapidně roste. Výkon a ochrana majetkových autorských práv je dle dnešní právní úpravy v případech stanovených zákonem či smluvně svěřena kolektivním správcům, kteří mají zároveň za úkol zajišťovat uživatelům a spotřebitelům přístup k dílům.⁵⁷ Tato podkapitola se věnuje dnešní úpravě kolektivní správy autorským zákonem i krátkému historickému exkurzu.

Kolektivní správa je v autorském zákoně upravena v Hlavě IV., ustanovení §95 AZ a násl., přičemž § 95 odst. 1 stanoví, že

„Kolektivní správou se rozumí plná správa majetkových práv autorských nebo práv souvisejících s právem autorským nositelů práv k jejich zveřejňovaným nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým nebo zvukově-obrazovým záznamům (dále jen „předmět ochrany“), která je vykonávána k jejich společnému prospěchu. Kolektivní správou není zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy, ani příležitostná nebo krátkodobá plná správa jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.“

Nositelem práv dle odst. 3 ustanovení §95 AZ zůstává ten, jemuž přísluší majetkové právo autorské a v žádném případě tedy tato práva nepřecházejí na kolektivního správce, a to ani formou licenční smlouvy. Kolektivnímu správci vzniká pouze povinnost pro autora díla jeho práva spravovat, hospodářsky zhodnocovat způsobem uplatňování u třetích osob.⁵⁸

Účelu kolektivní správy se věnuje ustanovení §95 odst. 2 AZ, které stanoví, že se jedná o: *„kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským, a umožnění zpřístupňování předmětu těchto práv veřejnosti“.*

⁵⁷ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 293. ISBN 978-80-7502-240.

⁵⁸ Telec. I., Tůma. P. Autorský zákon, komentář, 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 869.

Kolektivní správa zjednodušuje uživatelům autorských práv získat oprávnění k užití díla relativně snadno a rychle jednou smlouvou. Uživatel tak nemusí jednat s každým nositelem autorských práv samostatně a uzavírat velké množství licenčních smluv. A naopak nositel majetkových autorských práv nemusí uzavírat celou řadu licenčních smluv či smluv o jednorázovém výkonu autorských práv. Nositel autorských práv uzavře smlouvu s kolektivním správcem o správě majetkových autorských práv. Uživatel potom uzavře hromadnou licenční smlouvu, a to i elektronicky.

Sdružování autorů děl do různých organizací je samozřejmě výhodné i pro samotné autory, poněvadž by nebylo v jejich individuálních schopnostech možné v celé šíři sledovat, zda jejich práva nejsou bez jejich souhlasu narušována třetími osobami. Problém by u individuálních autorů potom mohl nastat i při vybírání licenčních poplatků, případně u sporů o neoprávněné užití jejich děl.

Na území dnešní České republiky vznikl již v roce 1897 v rámci tehdejšího Rakouska-Uherska kolektivní správce Staatlich Genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten, Musikverleger (nyní AKM Autoren, Komponisten und Musikverleger). Po vzniku samostatné Československé republiky se již 9. října 1919 sešla ustavující schůze Ochranného sdružení československých skladatelů, spisovatelů a hudebních nakladatelů (OSA). Toto sdružení bylo iniciátorem a tvůrcem nového autorského zákona⁵⁹ přijatého dne 24. listopadu 1926, novelizovaného v r. 1936. Po skončení druhé světové války byl přijat nový autorský zákon, a to v r. 1953.⁶⁰ Ten hovoří o kolektivních správcích jako o Ochranných organizacích autorských.

Poslední novelizace, resp. nový autorský zákon, byl přijat v r. 1965⁶¹.

Počínaje 1. lednem 1996 byla však kolektivní správa vyňata vně autorského zákona do samostatného předpisu o hromadné správě autorských práv⁶². Vznikl tak na území naší republiky tzv. legální monopol upravující v ustanovení §96a odst. 3 podmínky udělování oprávnění pro výkon kolektivní správy. Toto monopolní postavení kolektivních správců na našem území není

⁵⁹ Zákon č. 218/1926 Sb., o původcovském právu k dílům, literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském).

⁶⁰ Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském

⁶¹ Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

⁶² Zákon č.237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných, a o změně a doplnění některých zákonů

však žádnou novinkou, ale je zde již od přijetí současného autorského zákona⁶³. Takovéto monopolní postavení vzniklé přímo ze zákona není v evropských zemích obvyklé⁶⁴.

V České republice působí následující kolektivní správci:

- OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.,
- INTERGRAM, nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, z.s.,
- DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s.,
- OOA-S – Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl, z.s.,
- GESTOR – Ochranný svaz autorský, z.s.,
- OÁZA – Ochranná organizace zvukařů – autorů, z.s.

Novinkou se stal institut nezávislého správce, který do našeho právního řádu zavedla novela autorského zákona na základě Směrnice Evropské unie 2014/26/EU, a to konkrétně v ustanovení §104 AZ je stanoveno, že *„Nezávislým správcem práv je právnická osoba, jejíž hlavní činností je podnikání nebo jiná výdělečná činnost, která je na základě smlouvy oprávněna spravovat autorská práva nebo práva s nimi související jménem více než jednoho nositele práv k jejich společnému prospěchu jako její jediný nebo hlavní účel své činnosti a ve které nemají majetkovou účast ani ji neovládají nositelé práv, jejichž práva spravuje.“*

4.2 Jaké problémy kolektivní správy by mohl blockchain řešit

Využití decentralizované architektury blockchainu představuje účinný přístup k řešení současných problémů kolektivní správy. Blockchain může nejenom zastoupit koordinační roli, je možné skrze něj vytvořit neměnnou databázi děl s kompletní historií, kterou by dále mohly využít třetí strany, zároveň by mohl sloužit jako automatizovaný nástroj k vyplácení odměn pomocí chytrých smluv. Tyto aspekty vytváří potenciál s cílem vyřešit velmi specifický problém současného digitálního průmyslu.

⁶³ Pro kolektivní správce OSA a INTERGRAM však výhradní oprávnění přiznávala zrušená vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 241/1991, o výhradním oprávnění některých organizací zastupujících autory nebo výkonné umělce.

⁶⁴ Šubrt, Jeroným, diplomová práce: Alternativní způsoby užití hudebních děl mimo rámec kolektivní správy, s. 54 [online]. [cit. 1. 3. 2022] Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/lg5oh/>

Autorské poplatky by získávali přímo autoři. Ušetřily by se také náklady na kolektivní správu⁶⁵, čas a zvýšila se bezpečnost dat.

Takové zápisy by obsahovaly datum zápisu autorského díla do databáze. Logicky by byli autoři motivováni k zápisu co nejrychleji. Zápisy by ale musela schvalovat autorita, jako například právě kolektivní správci, kteří by tak našli nové uplatnění. Bez lidského prvku by takový registr zatím nemohl fungovat.

Zápis v blockchainové databázi by mohl sloužit také jako důkazní prostředek v případě sporů. Údaje o datu zápisu by byly dokladem o existenci autorského díla a autorského práva s ním spojeným v konkrétním okamžiku. Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) se již zasloužila o usnadnění řešení takových sporů, když v květnu 2020 představila světu online službu WIPO PROOF.⁶⁶ Kdokoliv tak může zažádat pomocí internetové aplikace o WIPO PROOF token, který slouží jako mezinárodně uznávaný důkazní prostředek. Aby se zabránilo potenciálnímu zneužití nahraných dat, hash algoritmus vytvoří digitální otisk, z kterého není možné dokumenty zjistit a znovu získat.⁶⁷ Právě hash je zaevidován do WIPO PROOF. Autor nebo vykonavatel majetkových autorských práv si potom stáhne WIPO PROOF token, který je oním mezinárodně uznávaným důkazem. K 1. únoru 2022 se však WIPO rozhodlo o zrušení této služby, nebude možné vytvářet nové tokeny, ale pro stávající uživatele bude služba fungovat ještě dalších pět let.⁶⁸

Aby se do databáze registrovalo co nejvíce jedinců a tento postup byl uživatelsky přívětivý, bylo by vhodné vytvořit aplikaci dostupnou jak z počítačů, tak i ze smartphonů a tabletů. Každá osoba užívající aplikaci by se stala uzlem a práva vážící se ke konkrétnímu autorskému dílu by vytvořila blok.⁶⁹

Praktické by bylo propojení s chytrými smlouvami. Autor by si vytvořil svůj kontrakt a mohl ho použít v budoucnu. Věděl by, komu udělil licenci, jaké částky má obdržet z peněz na licenčních

⁶⁵ Práce kolektivních správců by však částečně zůstala zachována, viz dále.

⁶⁶ <https://wipoproof.wipo.int/wdts/>

⁶⁷ <https://wipoproof.wipo.int/wdts/how-it-works.xhtml>

⁶⁸ https://www.wipo.int/wipoproof/en/news/2021/news_0003.html

⁶⁹ GÜRKAYNAK, Gönenc; YILMAZ, İlay; BENGI, Berk; YEŞİLALTAY, Burak. D.; DIBBELL, J.; MOORE, R. Intellectual property law and practice in the blockchain realm. *Computer Law & Security Review* [online] 2018, vol. 34, no. 4. [cit. 2020-12-10]. ISSN 0267-3649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918302218> s. 11

poplaticích. Peněz by navíc vydělal více díky menší finanční náročnosti blockchainu než kolektivních správců.

Gürkaynak a spol. dávají ve svém článku⁷⁰ zajímavý příklad. Hovoří o audiovizuální platformě Vimeo. Pokud do videa, které nahrajete na platformu, použijete píseň známého umělce, platforma vás buď požádá o smazání videa nebo ani nedovolí takové video nahrát. Při využití blockchainu by ale Vimeo mohlo v takových případech uživateli automaticky nabídnout uzavření chytré smlouvy. Obdržené prostředky by byly následně dle konkrétní chytré smlouvy rozděleny mezi nositele majetkových práv k autorskému dílu.

Hudební průmysl se dlouhodobě potýká s problémy spojenými s vymáháním autorských práv a rozdělováním licenčních poplatků. Tento problém se ještě více prohloubil s nástupem streamovacích platforem, které během krátké doby doslova odstartovaly digitální revoluci. Všechny dosavadní snahy o vyřešení tohoto problému skončily neúspěchem, to dokládá například doposud největší projekt „Global Repertoire Database“, který po svém šestiletém působení ukončil svoji činnost s dluhem ve výši necelých 14 milionů dolarů kvůli sporům o kontrole nad celou databází. Největší problém představuje nejednotná komunikace mezi velkým množstvím zúčastněných stran, která velmi snižuje transparentnost celého procesu. Jako nejslibnější řešení tohoto problému by se mohl stát systém postavený na blockchainu, který by dokonale využil jeho klíčové aspekty – decentralizaci, transparentnost a neměnnost. Pomocí blockchainu by bylo možné vytvořit mechanismus, který by díky pevně definovaným procesům správu zefektivnil a pomohl vyřešit otázku nastalých konfliktů mezi všemi účastníky. V kombinaci s užitím chytrých smluv by autoři, nositelé práv či kolektivní správci získali nástroj pro zajištění většiny transakcí spojených s autorskými právy, ať už o povolení s užitím autorského díla nebo uhrazení odměny nositelům práv.

⁷⁰ Tamtéž.

5 NFT (nezastupitelné tokeny) a autorské právo

Následující kapitola se věnuje fenoménu dnešní doby NFT⁷¹, jedná se o velmi aktuální téma. V roce 2021 totiž vzrostl trend tzv. NFTs (non fungible tokens) neboli nezastupitelných tokenů. NFT proniklo do mnoha odvětví, nemluvíme pouze o digitálním umění, sběratelských NFT (například Cryptokitties, Cryptopunks), ale také o herních nebo módních NFT⁷². Není jasné, zda se jednalo jen o vlnu trendu nebo zda si NFT udrží svou popularitu i v budoucnu. V současné době ale představuje oblast s vysokým ekonomickým potenciálem nejen v oblasti umění. Například v roce 2021 se digitální dílo s názvem 'Everydays: The First 5000 Days' by Beeple vydražilo za neskutečných v přepočtu 1 505 376 180 Kč⁷³.

První podkapitola definuje nezastupitelné tokeny a způsob využití, další se zaměří na propojení NFT a práva autorského, výhody a nástrahy využití NFT v oblasti autorského práva. Poslední podkapitola potom popíše konkrétní a nejznámější příklad NFT – Cryptokitties.

5.1 Definice nezastupitelných tokenů

Nezastupitelný znamená, že je jedinečný a neexistuje žádný jiný token, který je totožný.⁷⁴ Jedná se o kryptograficky zašifrované jedinečné a nezaměnitelné digitální aktivum, a to pomocí blockchainu k tomu uzpůsobenému.⁷⁵ Takový blockchain v sobě, jak již bylo řečeno výše, obsahuje informace o všech uskutečněných transakcích.⁷⁶ Těmi jsou zejména údaje o vlastnictví NFT, době, stranách transakcí i výši ceny převodů. Každé NFT tedy prostřednictvím blockchainu

⁷¹ Definice viz 5.1 Definice nezastupitelných tokenů

⁷² Například zde: <https://www.coindesk.com/dolce-gabbana-nft-drop-unxd-polygon>

⁷³ LEWIS, Lynne; OWEN, Jane; FRASER, Hamish; DIGHE, Rohit. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright law. [online]. 2.6.2021. [cit. 12. 10. 2021] Dostupné na: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/australia/non-fungible-tokens-nfts-and-copyright-law>

⁷⁴ Zastupitelné tokeny vešly ve známost především díky měně Bitcoin, kdy každý bitcoin představuje stejnou hodnotu jako jakýkoliv jiný, tedy ani bitcoiny nejsou nezastupitelné na rozdíl od NFT.

⁷⁵ LEWIS, Lynne; OWEN, Jane; FRASER, Hamish; DIGHE, Rohit. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright law. [online]. 2.6.2021. [cit. 12. 10. 2021] Dostupné na: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/australia/non-fungible-tokens-nfts-and-copyright-law>

⁷⁶ HARRISON, Jordan. No, NFTs aren't copyrights. [online]. 16.6.2021. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: https://techcrunch.com/2021/06/16/no-nfts-arent-copyrights/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAiuAtXgVkyctm9FIGR7OxJJULShozP68xJf38ZKFT8XkzLtiesOz2e5cVuj3to33eA8upA9nmwnsRU4BDU3aEknqzafFtBqjjsQnpVsbnXgVVDrlL50NvnmM2Y23mCVU-AcruS3edOEWRab1qqzCvPQiqcTaSxnwR11Wck0GOn1DU3aEknqzafFtBqjjsQnpVsbnXgVVDrlL50NvnmM2Y23mCVU-AcruS3edOEWRab1qqzCvPQiqcTaSxnwR11Wck0GOn1

odkazuje na objekt nebo soubor dat, který je odbornými články nazýván podkladovým dílem. NFT může existovat na různých druzích tzv. standardů, které ovlivňují například způsob placení, počet vzniku nových NFT v jeden okamžik nebo míru propojení se smart kontrakty.⁷⁷

V dnešní době existuje velké množství využití NFT. Kromě využití v právu autorském, jak je popsáno v další kapitole, jsou NFT hojně používána pro prodej sběratelských předmětů v hrách nebo jako certifikáty pravosti luxusního zboží.⁷⁸

5.2 Autorskoprávní aspekty nabytí NFT

V souvislosti se stále vzrůstající popularitou nákupů NFT, se objevují otázky, kam můžeme NFT v právním světě zařadit. NFT není autorským dílem, ale lze si ho představit jako důkaz vlastnictví konkrétního autorského díla, na které odkazuje. NFT v sobě většinou obsahuje odkaz na toto dílo a zároveň funguje jako digitální důkaz vlastnictví nebo původu/autenticity odkazovaného díla.⁷⁹ Dnes se používá převážně k dokazování vlastnictví u děl digitálních, ale možné je také u děl existujících v reálném světě.

Odpůrci NFT často poukazují na zbytečnost tohoto nástroje. Digitální dílo si totiž kdokoliv může jednoduše stáhnout a NFT této skutečnosti nezabrání. Vyčítat tuhle skutečnost NFT ale není spravedlivé, nejedná se totiž o problematiku, kterou by mělo právě NFT řešit. Ostatně i dílo ve fyzické podobě je možné napodobit takovým způsobem, že je téměř k nerozeznání od originálu. Tomuto není možné zabránit. K čemu ale NFT slouží a kde může být k užitku, je dokazování vlastnictví a původu díla, a to jsou vlastnosti nezávislé na tom, kolik kopií díla existuje.⁸⁰

Tvůrce/autor, který své dílo na blockchain nahraje, je vlastníkem tohoto původního souboru a má k němu majetková i osobní autorská práva. Dílem, které NFT představuje, může být jak dílo

⁷⁷ SALMON, J. VON GERLACH, L. Non-fungible tokens: NFTs and the silence of the EU legislator. [online]. 28.10.2021. [cit. 1. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b30f43b8-0d8a-41e9-8837-10b3ff9713c8>

⁷⁸ Například v případě luxusních hodinek Breitling, více zde: <https://www.coindesk.com/business/2020/10/15/breitling-goes-live-with-ethereum-based-system-to-put-all-new-watches-on-the-blockchain/>

⁷⁹ LEWIS, Lynne; OWEN, Jane; FRASER, Hamish; DIGHE, Rohit. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright law. [online]. 2.6.2021. [cit. 12. 10. 2021] Dostupné na: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/australia/non-fungible-tokens-nfts-and-copyright-law>

⁸⁰ Tamtéž.

digitální (fotografie, videa, memy apod.), tak i virtuální podoba děl existujících v reálném světě (obrazy, sběratelské karty apod.).⁸¹

Koupí NFT kupující nenabývá autorských práv k autorskému dílu (podkladovému), na které NFT odkazuje, ani vlastnictví. Nabyvatel tedy nemá možnost spravovat práva k původnímu autorskému dílu.⁸² Nabývá pouze vlastnických práv, pokud je to možné podle konkrétního právního řádu, ke konkrétní certifikované kopii díla, kterou dané NFT představuje. Digitální certifikát, který nabyvatel získá, je bezpečně uchován v digitální peněžence a transakce o převodu nezměnitelně zapsána v blockchainu.⁸³

Z výše uvedených důvodů vyplývá, že k danému původnímu dílu nahranému na síti bude mít přístup každý. Nabyvatel tomu nemůže zabránit, poněvadž nedisponuje právy k podkladovému autorskému dílu.

Vzhledem k principu soukromého práva – smluvní volnosti - si strany mohou sjednat pravidla odlišně. Pokud totiž nedojde ke smluvní úpravě, kupující získá pouze jedinečný hash na blockchainu, odkaz na samotné autorské dílo a záznam převodu NFT na blockchainu.⁸⁴ Vztahy lze upravit prostřednictvím smlouvy nebo Smart Contracts, který v sobě může obsahovat licenční smlouvu. V případě, že vlastník podkladového díla a vlastník NFT jsou dvě rozdílné osoby, je smluvní úprava více než potřebná.⁸⁵

Smart contract také může umožnit výběr licenčních poplatků i odměny za opětovný prodej originálu díla uměleckého.

⁸¹ COUTINHO, Júlia Alves. The interrelation between NFTs and Copyright. [online] 1. 7. 2021 [cit. 23. 10. 2021]. Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/652/the-interrelation-between-nfts-and-copyright>

⁸² PELCMAN, Lukáš. Non-fungible tokens (NFT) a právo. [online] 5.5.2021. [cit. 1. 9. 2021] Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/pulse/non-fungible-tokens-nft-pr%C3%A1vo-luk%C3%A1%C5%A1-pelcman>

⁸³ COUTINHO, Júlia Alves. The interrelation between NFTs and Copyright. [online] 1. 7. 2021 [cit. 23. 10. 2021]. Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/652/the-interrelation-between-nfts-and-copyright>

⁸⁴ HARRISON, Jordan. No, NFTs aren't copyrights. [online]. 16.6.2021. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: https://techcrunch.com/2021/06/16/no-nfts-arent-copyrights/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2x1LmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAIAuAtXgVk9yctm9FIGR7OxJJULShozP68xJf38ZKFT8XkzLtiesOz2e5cVuj3to33eA8upA9nmwnsRU4BDU3aEknqzaFtTBoqjsQnpVsbnXgVVDrlL50NvmM2Y23mCVU-AcruS3edOEWRab1qqzCvPQiqcTaSxnwR11Wck0GOn1

⁸⁵ Obsahem licenčních smluv týkající se NFT se zabývá David Hoppe ve svém článku „Essential Considerations in NFT Licensing Agreements“ dostupným na: https://gammalaw.com/essential-considerations-in-nft-licensing-agreements/?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration

5.3 Právní nejasnosti a nebezpečí ohledně NFT

Nezaměnitelné tokeny ale nejsou bez rizik a možných komplikací. Objevuje se velké množství komplikací a otázek, na které neexistuje jasná odpověď. V této podkapitole jsou popsány tři hlavní nástrahy neregulovaného prostředí nezaměnitelných tokenů.

Pro vznik NFT na blockchainu je potřeba, aby nahrávající NFT „podepsal“. Tento proces se nazývá „minting“ a slouží k propojení tvůrce s NFT, podobně jako malířův podpis na fyzickém obraze.⁸⁶ Kdokoliv ale může nahrát autorské dílo prostřednictvím NFT na blockchain a protože zatím neexistuje kontrola pravosti nahrávaných děl, může docházet k porušování autorských práv. A to například v případě vytvoření NFT, jehož podkladem je již existující autorské dílo jiného autora. Jde zkrátka o případy, kdy ten, kdo dílo NFT nahraje, k němu nemá autorská práva. Navíc identita jak těch, kteří díla nahrávají na blockchain, tak i kupujících je kvůli vlastnostem blockchainu nezjistitelná.

Jeden z případů nastíněných v předchozím odstavci z roku 2021 se stal mediálně známým. Umělecký kolektiv Global Art Museum nahrál na NFT platformu OpenSea v březnu 2021 několik historických maleb ze sbírek světoznámých institucí. Jedna z institucí, Rijksmuseum, poskytla díla k obecnému užití široké veřejnosti a Global Art Museum toho okamžitě využil a díla tokenizoval.⁸⁷ V tomto případě šlo o díla, jejichž doba ochrany autorská práva uplynula. Co by ale taková tokenizace autorských děl znamenala v opačném případě? Odpověď na tuto otázku není zatím jasná, právní úprava a judikatura chybí.⁸⁸

Pro NFT je charakteristická absence záruky, že cíl, na který odkazuje, bude platný i v budoucnu a nebude možné soubor modifikovat či zcela odstranit.⁸⁹ Nemusí se vždy výhradně jednat pouze o úmyslnou manipulaci s cílovým souborem, může dojít například k výpadkům serverů, na kterých jsou díla uložena či neuhrazení poplatků spojených s jejich provozem. Jelikož NFT je nezaměnitelný token, nelze v něm provést změnu URL adresy odkazovaného díla. Expirace

⁸⁶ WITKAM, Annemijn. NFTs: New legal challenges on the horizon. In: Stibbe.com [online]. 14.10.2021. [cit. 20. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.stibbe.com/en/news/2021/october/nfts-new-legal-challenges-on-the-horizon>

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Úvahy o takovém případě dostupné zde: <https://www.stibbe.com/en/news/2021/october/nfts-new-legal-challenges-on-the-horizon>

⁸⁹ GIANNOPOULOU, Alexandra; QUINTAIS, Joao Pedro; MEZEI, Peter; BALÁZS, Bodó. The rise of non-fungible tokens (NFT) and the role of copyright law. [online]. 14.4.2021. [cit. 10. 9. 2021]. Dostupné na: <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/04/14/the-rise-of-non-fungible-tokens-nfts-and-the-role-of-copyright-law-part-i/>

platnosti odkazu není přímým problémem NFT, je to ovšem riziko, které představuje významnou komplikaci. Existují technická řešení, která dokáží tento problém eliminovat způsobem, že kopie odkazovaných děl, jsou replikována pomocí blockchainu do mnoha hostitelských počítačů, čímž je zachován původní obsah. S implementací tohoto řešení se však v praxi příliš neseťkáváme, jelikož je tento způsob velmi kapacitně náročný a nebylo by tak možné zajistit fungování sítě distribuováním kopií blockchainu. Vznikají proto oprávněné pochybnosti o skutečné hodnotě těchto tokenů, stejně jako o odpovědnost či otázkách náhrady škody, která může vzniknout všem zúčastněným stranám.

Nejasnosti nastávají také v oblasti rozdílů podmínek trhů NFT pro vytvoření nezaměnitelného tokenu.

Pro převod majetkových autorských práv k podkladovému dílu, na které NFT odkazuje, lze použít licenční smlouvu tak, jak je upravena § 2358 OZ.

5.4 Výhody NFT

Díky vlastnostem NFT a blockchainu a možným propojením s chytrými smlouvami, může být snížena potřeba zapojení kolektivních správců a tím i sníženy náklady na vybírání a kontroly plateb licenčních poplatků a náročnost správy autorských práv pro umělce. Za předpokladu, že v chytré smlouvě, kterou dojde k prodeji NFT tokenu, bude naprogramováno automatické strhnutí licenčního poplatku z účtu nabyvatele. Chytrá smlouva může navíc zajistit stržení poplatku za opětný prodej autorského díla při opětném prodeji daného tokenu na blockchainovém trhu NFT.⁹⁰ Problém při výběru poplatků za opětný prodej může ale nastat při takovém prodeji mimo blockchainový NFT trh. Některé platformy navíc podmiňují odvedení poplatku za opětovný prodej díla prodejem na platformě, kde dané NFT vzniklo.⁹¹

Pro tyto nástrahy, globální působení internetu, blockchainu, NFT a rychlost, kterou může kdokoliv registrovat autorské dílo na platformu NFT by bylo nejvhodnější nalézt mezinárodní shodu v právním přístupu k NFT a řešení problémů a sporů v této oblasti vznikajících.

⁹⁰ COUTINHO, Júlia Alves. The interrelation between NFTs and Copyright. [online] 1. 7. 2021 [cit. 23. 10. 2021]. Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/652/the-interrelation-between-nfts-and-copyright>

⁹¹ Tamtéž.

5.5 CryptoKitties jako příklad využití NFT

CryptoKitties je online hra pro více hráčů, vydaná v roce 2017 kanadským týmem Axiom Zen, od roku 2018 provozovaná společností Dapper Labs. V této hře, která je založena na technologii Blockchain – konkrétně na síti Ethereum, hráči chovají, sbírají, nakupují a prodávají různé druhy virtuálních koček, které jsou, díky modelu založeném na genetické dědičnosti, zcela jedinečné a nezaměnitelné. Nikdo kromě vlastníka, dokonce ani autoři hry, nemohou s virtuální kočkou nijak manipulovat, blockchain zde zastává úlohu připsání jasného a nesporného digitálního vlastnictví. I když se jedná o digitální sběratelské předměty, z tržního hlediska mohou být stejně cenné jako položky z reálného světa. Jsou známy případy, kdy se cena v aukci za virtuální kočky zvýšila více než o 100 000 USD, některé z nich však vyvolávají podezření z legalizace výnosů z trestné činnosti.

Jak již bylo napsáno výše, koupí CryptoKitty na trhu CryptoKitties dochází k nabytí vlastnictví nezaměnitelného tokenu, který ji v sobě obsahuje.⁹² Pro ujasnění práv vlastníků NFT⁹³ i umělců a tvůrců vytvořila společnost Dapper Labs Inc. tzv. NFT licenci.⁹⁴ Tu také zveřejnila na internetových stránkách⁹⁵ jakožto open-source licenci a zpřístupnila ji tak k použití jakémukoliv NFT projektu.⁹⁶ V praxi můžeme hovořit o licenčních podmínkách.

Zajímavou částí této licence je povolení využít obrázek/podobu CryptoKitty k výrobě a prodeji zboží. NFT Licence stanoví maximální možný roční zisk vlastníka CryptoKitty nebo jiného druhu nezaměnitelného tokenu (dle konkrétního druhu NFT, který je nabízen) z nakládání s podobou takových NFT na 100 000 amerických dolarů.⁹⁷ Vlastníci si také mohou dle této licence tyto tokeny nahrát do jakékoliv hry, trhu, peněženky nebo prostředí, pokud kryptograficky ověřuje vlastníky.⁹⁸ Takové ověření je nutné, aby se zamezilo neoprávněnému užívání NFT. Nabyvateli

⁹² CryptoKitties Team. What can I do with my CryptoKitty? [online]. [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.cryptokitties.co/blog/post/when-you-purchase-a-cryptokitty-you-get-both-the-kitty-and-its-art/>

⁹⁴ NFT License. [online]. [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.nftlicense.org/>

⁹⁵ Viz <https://www.nftlicense.org/>

⁹⁶ Dapper Labs. NFT License 2.0: Why a NFT can do what no other creative IP can do. [online]. 22.1.2019. [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: <https://medium.com/dapperlabs/nft-license-2-0-why-a-nft-can-do-what-mickey-mouse-never-could-27673d5f29aa>

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

NFT tedy náleží nevýhradní omezená komerční licence.⁹⁹ Licence ale zakazuje jakýmkoliv způsobem nabývat práva z duševního vlastnictví ke CryptoKitties.¹⁰⁰

Otázek ohledně NFT Licence je ale stále mnoho, některá její ustanovení jsou nejasná. V textu licence je například uvedeno, co se rozumí pojmem „vlastnit“ – rozumí se tím dle části 3 písm. A NFT Licence pouze „*NFT koupené nebo jinak oprávněně nabyté od legitimního zdroje, důkaz takového obchodu je nahrán na relevantním blockchainu*“¹⁰¹. Kdo je ale onen legitimní zdroj a jak si kupující NFT tedy může být jistý, že nezaměnitelný token skutečně kupuje od legitimního zdroje? Podle mého názoru blockchain zabezpečuje, že všechny převody od původního nositele budou řádně zaznamenány a nabyvatel se bude moci přesvědčit o celém historickém vývoji vlastnictví NFT. V čí prospěch bude vlastnické právo v případě koupě od zdroje nelegitimního? I když k těmto situacím by nemělo docházet, je nutné vyřešit i případné excesy, tzn. že záznam v blockchainu bude narušen anebo podvodně změněn. V takovém případě bude nutné asi postupovat dle občanskoprávních zásad, tzn. že nelze nabýt vlastnictví od nevlastníka s výjimkou dobré víry nabyvatele.

V souvislosti s nezaměnitelnými tokeny je třeba zmínit návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937, které by mělo vstoupit v platnost koncem roku 2022.

Evropská komise, vědoma si potřeby regulace kryptoaktiv, vydala 24. září 2020 jako součást legislativního balíčku digitálních financí návrh nařízení o trzích s kryptoaktivy (Regulation on Markets in Crypto-assets, MiCA). Důvodová zpráva k tomuto návrhu vysvětluje, že má za cíl dostat Evropu mezi nejpokrokovější oblasti v inovacích a připomíná existenci Evropského fóra a střediska pro sledování technologie blockchain a Evropského partnerství pro blockchain, která spojují členské státy na politické úrovni. Toto nařízení má nahradit platnou vnitrostátní regulaci kryptoaktiv nepodléhajících úpravě EU o finančních službách. V některých členských státech¹⁰² již totiž k právní regulaci poskytovatelů služeb v oblasti kryptoaktiv na národní úrovni došlo, ve většině tomu tak zatím není, a proto fungují mimo právní úpravu. Nařízení by mělo vejít v platnost v roce 2024.

CryptoKitties Team. What can I do with my CryptoKitty? [online]. [cit. 10. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.cryptokitties.co/blog/post/when-you-purchase-a-cryptokitty-you-get-both-the-kitty-and-its-art/>

¹⁰¹ Viz <https://www.cameronhuff.com/blog/crypto-kitties-nft-license-v2/index.html>

¹⁰² Například je tomu tak v Německu, Francii nebo na Maltě

Tento návrh si klade za cíl posílení právní jistoty a inovací. Míří na ta kryptoaktiva, která doposud nejsou regulována předpisy o finančních službách.¹⁰³ Má se vztahovat jak na poskytovatele služeb souvisejících s kryptoaktivy, tak i na jejich vydavatele.

Návrh poprvé v historii EU definuje pojem kryptoaktiva jako „*digitální zachycení hodnoty nebo práv, které může být převáděno a ukládáno elektronicky pomocí technologie sdíleného registru nebo pomocí podobné technologie*“¹⁰⁴.

Vydavatelé kryptoaktiv budou povinni zpracovávat, oznamovat regulátorovi a uveřejňovat tzv. bílou knihu, informační dokument. Nejde ale o povinnost absolutní, vyhnou se jí totiž malé a střední podniky v případě, že částka rovná nabídce kryptoaktiv po dvanáct měsíců bude menší než 1 000 000 EUR. Bílou knihu lze připodobnit k prospektu investičních cenných papírů, jehož úpravou byla inspirována.

Vydavatelé NFT budou dle současného návrhu osvobozeni od povinnosti vypracovat a uveřejnit tzv. bílou knihu.¹⁰⁵ Nevyhnou se zřejmě ale všem povinnostem. Budou například muset být právnickou osobou a budou povinni splňovat požadavky na jednání se zákazníky dle článku 59. Tedy musí jednat čestně, profesionálně a spravedlivě, a v souladu s nejlepším zájmem zákazníků, poskytovat pravdivé, jasné a neklamavé informace svým zákazníkům, nesmí zákazníky z nedbalosti nebo úmyslně uvádět v omyl, jsou povinni upozorňovat je na rizika spojená s nákupem kryptoaktiv a v neposlední řadě zveřejňovat cenovou politiku online na výrazném místě na internetové stránce.

¹⁰³ S. 2 Nepoužije se tedy na aktiva dle MiFID2.

¹⁰⁴ Článek 3 odstavec 1 číslo 2 návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937

¹⁰⁵ WITKAM, Annemijn. NFTs: New legal challenges on the horizon. In: Stibbe.com [online]. 14.10.2021 [cit. 20. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.stibbe.com/en/news/2021/october/nfts-new-legal-challenges-on-the-horizon>

6 Blockchain jako databáze dle autorského práva

Pro účinnou ochranu blockchainových aplikací je třeba zodpovědět následující otázky: Je možné blockchain chránit dle platného autorského práva? Pokud ano, pod jaký institut jej lze podřadit? Jestliže platné právo nedisponuje vhodnou úpravou, jak by tato měla vypadat?

6.1 Co je databáze?

Než se zaměřím na právní úpravu databází, pokusím se vysvětlit pojem databáze nezávisle na její právní definici. Databáze je zjednodušeně soubor informací (písmen, slov, čísel nebo jiných prvků), který je uspořádán dle logického klíče. Díky vnitřní organizaci databáze má uživatel možnost vyhledat v ní informaci, kterou obsahuje. Databáze tedy není pouhým náhodným seskupením dat, ale pomocí určených kritérií data strukturalizuje. Právě tato vlastnost je pro databázi zásadní.

Začátky používání pojmu databáze ve smyslu této kapitoly jsou ne náhodou propojeny s vývojem počítačové technologie v 60. a 70. letech 20. století.¹⁰⁶ Většina těchto databází byla bibliografických.¹⁰⁷ Kromě technologií měl na rozvoj databází svůj podíl i veřejný sektor, protože vlády států musely čelit problému správy velkého objemu dat především týkajícího se občanů zemí.¹⁰⁸ Až investice do databází proudící ze soukromého sektoru ale zapříčinily potřebu jejich ochrany, tedy ochrany těchto investic.¹⁰⁹ Můžeme tedy pozorovat příklon ke komercializaci autorského práva, kdy právo chrání investici, ne výsledky duševní tvořivosti jako takové.¹¹⁰ Leščinský upozorňuje na potenciální kreativní destrukci celého odvětví. Jde ale o směr, který bude dle mého názoru zesilovat.

6.2 Úvod do autorskoprávní úpravy databází

Již dle výše uvedených definic blockchainu se nabízí chránit blockchain jako databázi. V následující kapitole popíši hlavní znaky ochrany databází a práva s ní související. Stěžejní částí kapitoly bude analýza, zda blockchain splňuje podmínky takové ochrany a z jakých důvodů.

¹⁰⁶ CONNELLY KOHOUTOVÁ, Radka. Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 15.

¹⁰⁷ https://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1038&context=utk_infoscietpubs s. 15

¹⁰⁸ CONNELLY KOHOUTOVÁ, Radka. Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 16.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. XIII.

Ochrana decentralizovaných databází blockchainu autorským zákonem a Směrnicí by představovala obrovskou výhodu pro jejich tvůrce při ochraně před neoprávněným užitím databáze a také by zajistila větší důvěryhodnost a právní jistotu pro potencionální investory v této oblasti.

Směrnice 96/6/ES o právní ochraně databází

Na úvod je třeba poznamenat, že před rokem 1996 byla ochrana databází zajišťována předpisy vnitrostátními, jež často nebyly ve vzájemném souladu.¹¹¹ To vedlo k roztržitosti úpravy v oblasti, která díky digitalizaci mnohdy neznala hranic. Proto 11. března 1996 vydal Evropský parlament a Rada směrnici 96/6/ES o právní ochraně databází (dále jen „Směrnice o databázích“).

Tato směrnice zavedla právo *sui generis* pořizovatele databáze, harmonizovala ochranu autorskoprávní a kladla si za cíl zajištění ochrany:

- „autorského práva na základě jedinečnosti výběru a uspořádání obsahu databáze
- pořizovatele databáze proti přisvojení výsledků z finančních a odborných vkladů při získávání a shromažďování obsahu, a to zajištěním ochrany celé databáze nebo její podstatné části proti některým činům uživatele nebo soutěžitele.“¹¹²

Pokud je tedy databáze autorským dílem a je chráněna právem autorským, směřuje ochrana pouze na strukturu databáze. Chrání se způsob vytvoření databáze, a to jak výběrem materiálů zahrnutých v databázi, tak i způsob, jakým je předvedl.¹¹³ Obsah nebo náplň databáze, pokud se jedná o autorská díla, je chráněn zvlášť.

V případě práva *sui generis* pořizovatele databáze je ochrana poskytována celé databázi a směřuje proti nekalosoutěžnímu jednání. Nekalá soutěž v rámci EU není harmonizována¹¹⁴, proto je cílem zvláštního práva pořizovatele databáze zamezit vytěžování nebo zužitkování obsahu databáze.¹¹⁵

¹¹¹ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 219. ISBN 978-80-7502-240.

¹¹² Odst. 39 směrnice o databázích

¹¹³ Odst. 14 Stanovisko generálního advokáta Paola Mengozziho ve věci C-604/10

¹¹⁴ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘIČHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 634. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹¹⁵ Ods.t 14 Stanovisko generálního advokátka Paola Mengozziho Mengozziho ve věci C-604/10

Ze směrnice o databázích tedy vyplývá, jak vyložil SDEU, že autorské právo a zvláštní právo pořizovatele databáze tvoří dvě samostatná práva, jejichž předmět a podmínky použití se liší.¹¹⁶

Je třeba poznamenat, že Směrnice o databázích se dle rozhodnutí SDEU *Ryanair Ltd v. PR Aviation BV*, věc C-30/14, ze dne 15. ledna 2015, neaplikuje v případě databází, které nejsou chráněny ani jedním z výše uvedených práv, tj. právem autorským nebo právem *sui generis* pořizovatele databáze.¹¹⁷ Přínosem Směrnice o databázích je tedy především rozšíření ochrany na databáze, které by nespĺnily znaky autorského díla.

6.3 Rozbor právní definice databáze, způsobů její ochrany a aplikace na technologii blockchain

Databáze, jak je naznačeno výše, jsou českým právním řádem i právem EU chráněny dvojitým způsobem, a to právem autorským¹¹⁸ nebo jako právo pořizovatele databáze *sui generis* dle hlavy III AZ.¹¹⁹ Může přitom jít jak o ochranu pouze jedním způsobem, tak oběma zároveň.¹²⁰ V obou případech je ale předpokladem ochrany kromě dalších podmínek také splnění náležitostí obecné definice databáze.

Obecná definice databáze

Definici pojmu databáze lze najít v čl. 1 směrnice o databázích, v čl. 5 WCT a v § 88 autorského zákona. Dle § 88 autorského zákona je databází:

Soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření

¹¹⁶ Odst. 27 *Dataco Football Ltd.*, C-604/10 rozsudek SDEU ze dne 1. března 2012

¹¹⁷ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KRÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 635. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 633.

¹²⁰ Článek § 4 čl. 7 DBD – směrnice o databázích

Jedná se o definici obecnou, která se vztahuje na databáze chráněné autorským právem dle § 2 odst. 2, odst. 5 AZ, databáze pod ochranou zvláštního práva pořizovatele databáze dle § 88 a násl. AZ, ale i na ty, které pod ochranou AZ nejsou vůbec.¹²¹

Soudní dvůr Evropské unie vyjádřil v bodě 27 a 28 rozhodnutí *Fixtures vs. OPAP*, že definici databáze dle směrnice o databázích je třeba vykládat dle funkčního kritéria a směrnice o databázích má „za cíl podporovat vývoj systémů plnicích funkcí „ukládání“ a „zpracování informací““¹²². Dle recitálu 20 Směrnice může ochrana dopadat i na prvky nezbytné pro provoz nebo vyhledávání, tedy prvky sloužící k uspořádání a ukládání informací. Recitál 23 Směrnice však upozorňuje, že počítačové programy použité k vytvoření nebo provozu databáze spadají pod ochranu jiné směrnice, a to směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů.

Z textu Směrnice vyplývá, že jejím předmětem jsou databáze zpřístupněné veřejnosti, proto Směrnice logicky neřeší a ani nepřichází v úvahu ochrana obchodního tajemství.¹²³ Stanovení sankcí za neoprávněné vytěžování nebo zužitkování obsahu databáze ponechává na členských státech a jejich národních úpravách.¹²⁴

V následujících bodech se práce zabývá jednotlivými prvky definice databáze a zda pod ni lze podřadit blockchain a je tedy způsobilý požívat ochrany jako databáze dle AZ.

Soubor

Směrnice o databázích ani AZ nestanoví minimální počet prvků pro existenci souboru. SDEU navíc judikoval, že není třeba značné množství prvků, jak původně navrhoval Evropský parlament ve stanovisku ke směrnici o databázích.¹²⁵ Lze tedy usuzovat, že soubor je tvořen minimálně dvěma prvky.

¹²¹ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 635. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹²² Rozhodnutí *Fixtures* § 27, 28 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62002CJ0444&from=CS>

¹²³ LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 28.

¹²⁴ Recitál 57, článek 12

¹²⁵ Odst. 24 *Fixtures Marketing v. Organismos prognostikon agonon podosfairou (OPAP)*, C-444/02 rozsudek SDEU ze dne 9. 11. 2004

Protože transakcí v jednotlivých blocích blockchainu je více než jedna, splňují výše uvedené podmínky vytvoření souboru.

Nezávislých

Každý z takových prvků musí mít samostatnou informační hodnotu¹²⁶, která v případě jejich oddělení od sebe nesmí být dotčena¹²⁷. To se týká také jejich uměleckého nebo jiného obsahu.

Výkladem této vlastnosti se zabýval SDEU při řešení předběžné otázky v případě *Freistaat Bayern v. Verlag Estebauer*. Rozhodl, že údaje vytěžené z topografické mapy splňují podmínku nezávislosti, protože uchovávají dostatečnou informační hodnotu.¹²⁸ Zajímavý je také fakt, že ani snížení informační hodnoty nemá za následek nemožnost ho považovat za nezávislý.¹²⁹ SDEU dále stanovil vnější hledisko informační hodnoty, tj. ta má být posuzována dle názoru třetí osoby.¹³⁰ Toto stanovisko SDEU se jeví sporným, poněvadž třetí osoba nemůže mít dostatek znalostí o všech typech databází, a tak je otázkou, zda je opravdu schopna posoudit informační hodnotu prvků.

Nezávislým prvkem nemusí být jen jednotlivý údaj, ale i kombinace údajů.¹³¹

Za základní prvek v případě blockchainu považujeme transakce. Přestože jsou tyto transakce sdruženy v blocích, zachovávají si samostatnou informační hodnotu. Po oddělení transakce tedy nedojde k narušení konzistence dat.

děl, údajů nebo jiných prvků

Dle recitálu 17 odůvodnění směrnice o databázích jsou databázemi: „*soubory literárních, uměleckých, hudebních nebo jiných děl, jakož i soubory prací nebo jiných prvků, jako jsou texty, zvuky, obrazy, čísla, fakta a údaje*“, může se tedy jednat jak o prvky nehmotné, tak i hmotné. Tyto

¹²⁶ Odst. 30 *Fixtures Marketing v. Organismos prognostikon agonon podosfairou (OPAP)*, C-444/02 rozsudek SDEU ze dne 9. 11. 2004

¹²⁷ Odst. 29-30 *Fixtures Marketing v. Organismos prognostikon agonon podosfairou (OPAP)*, C-444/02 rozsudek SDEU ze dne 9. 11. 2004, odst. 23-24 *Freistaat Bayern v. Verlag Esterbauer GmbH.*, C-490/14 rozsudek SDEU ze dne 29. 10. 2015

¹²⁸ Odst. 11 *Freistaat Bayern v. Verlag Esterbauer GmbH.*, C-490/14 rozsudek SDEU ze dne 29. 10. 2015

¹²⁹ Tamtéž, ods.t 24.

¹³⁰ Tamtéž, odst. 27.

¹³¹ rozsudek *Fixtures Marketing*, C-444/02, EU:C:2004:697, bod 35, a rozsudek *Football Dataco a další*, C-604/10, EU:C:2012:115, bod 26

prvky mohou, ale nemusí být chráněny. Příkladem nechráněných prvků jsou zákony, veřejné listiny, rozhodnutí soudů či správních orgánů, veřejně přístupné sbírky a rejstříky nebo pouhá fakta.¹³² Chráněnými prvky rozumíme právě autorská díla, osobní údaje, státem utajované skutečnosti, obchodní tajemství nebo know-how.¹³³ Pokud se jedná o autorská díla, je třeba, aby k jejich užití autor udělil licenci, tedy aby souhlasil se zařazením svého autorského díla do databáze a s dalším užitím. V druhém případě, pokud prvky autorskými díly nejsou, a proto nejsou ani samostatně chráněny, se právě duševní činností pořizovatele databáze, tj. výběrem a uspořádáním, stávají chránitelnými, ne však jako autorská díla.¹³⁴

Typ prvků, děl nebo údajů, z nichž blockchainová databáze sestává, závisí na typu oné databáze. Protože ale žádné omezení ohledně prvků není dáno, ani s touto částí definice databáze není blockchain v rozporu.

systematicky nebo metodicky uspořádaných

Systematičnost uspořádání spočívá v logických a věcných hlediscích, metodičnost uspořádání je třeba posuzovat dle účelu a typu databáze.¹³⁵ V praxi sem ale nespádají pouze takové soubory dat, které vznikly náhodně, nahodile nebo výběrem dle osobních preferencí. Pro ochranu zvláštním právem pořizovatele databáze není nutné, aby takové uspořádání bylo tvůrčím, které je vyžadováno pro autorskoprávní ochranu.¹³⁶

Dle rozhodnutí *Fixtures v. OPAP* se SDEU vyjádřil, že z tohoto požadavku plyne povinnost, aby databáze byla na pevném nosiči libovolné podoby a zahrnoval technický prostředek, kterým je věcný rejstřík, obsah, plán nebo zvláštní způsob řazení, který umožňuje lokalizovat každý nezávislý prvek souboru.¹³⁷ Tím se databáze liší od sbírky prvků, která sice poskytuje informace, ale postrádá prostředek pro zpracování jednotlivých prvků, které ji tvoří.

I tento požadavek blockchainová databáze splňuje, jelikož je nezměnitelně uložena na síti nebo v počítačích každého uzlu-účastníka. Překážkou není ani fakt, že blockchainová databáze je

¹³² LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 3.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, s. 221. ISBN 978-80-7502-240.

¹³⁵ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 635. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹³⁶ Důvodová zpráva k § 88 AZ

¹³⁷ Odst. 30 tohoto rozhodnutí

živoucím organismem, který je neustále v pohybu a proto nikdy není dokončena. Během tohoto růstu je neustále a kontinuálně ukládána na síť.

I tuto podmínku blockchainová databáze splňuje, protože nevzniká náhodně, ale na základě předem stanovených podmínek daných architekturou blockchainu. Je navíc ukládána v chronologickém pořadí na počítačích jednotlivých uzlů.

a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky

S touto podmínkou se pojí požadavek, aby byl tento „soubor na pevném nosiči libovolné povahy“¹³⁸ a rovněž aby zahrnoval postup nebo prostředek pro lokalizaci prvků souboru¹³⁹. Takovými může například být obsah, věcný rejstřík nebo elektronický postup.

Protože blockchainová databáze je online databází, jsou její jednotlivé prvky přístupné elektronickými prostředky. Forma přístupu k jednotlivým prvkům – transakcím se může lišit dle typu blockchainu. Například v případě uzavřeného blockchainu je přístup k transakcím omezen na uživatele blockchainu.

bez ohledu na formu jejich vyjádření

Ochrany požívají databáze elektronické, tak také ty ve formě analogové.¹⁴⁰ Technologie blockchain tento požadavek, stejně jako všechny předchozí, splňuje, a proto je dle názoru autorky blockchain databází dle obecné definice. To ovšem automaticky neznamená poskytnutí ochrany.

Pro ochranu databáze *sui generis* je tedy třeba totiž splnit nejen podmínky definice, ale také podmínku kvalitativně a kvantitativně podstatného vkladu dle § 88a AZ. K těmto více v následujících podkapitolách.

V případě ochrany databáze jako díla autorského musí databáze být dle § 2 odst. 2 AZ způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a její součástí musí být systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným

¹³⁸ Odst. 30 Fixtures Marketing v. Organismos prognostikon agonon podosfairou (OPAP), C-444/02 rozsudek SDEU ze dne 9. 11. 2004

¹³⁹ Recitál 13 odůvodnění Směrnice o databázích

¹⁴⁰ Recitál 14 odůvodnění Směrnice o databázích, důvodová zpráva k § 92 AZ

způsobem. Pokud tyto podmínky splní je dle § 2 odst. 2 AZ chráněna jako dílo souborné upravené v § 2 odst. 5 AZ.

6.4 Autorskoprávní ochrana

Ochrana databáze právem autorským je možná dvěma způsoby (dle § 2 odst. 1, 2, 5 AZ).

Prvním způsobem ochrany je jakožto pravé autorské dílo souborné, a to za splnění požadavků § 2 odst. 1 ve spojení s § 2 odst. 5 AZ. Databáze v tomto případě tedy musí být autorským dílem a splnit následující pojmové znaky:

- a) Je dílem uměleckým, literárním nebo vědeckým¹⁴¹;
- b) je způsobem výběru a uspořádání obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora;
- c) je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam

Právě posledním z pojmových znaků, tedy vyjádřením v objektivně vnímatelné podobě vzniká autorské právo k dílu¹⁴², pouhý námět díla nebo myšlenka dílem není.¹⁴³

V následující podkapitole bude provedena analýza, zda blockchain splňuje podmínky § 2 odst. 1 AZ ve spojení s § 2 odst. 5 AZ a může být považován za autorské dílo souborné.

Ad a) Význam pojmů umělecké a vědecké dílo neobjasňuje žádná mezinárodní úmluva ani české zákony. Pojmem „vědecké dílo“ se ale zabývají historické výklady. Takové dílo je ztvárněním vědeckého obsahu, ale autorským dílem může být jen, pokud je takové ztvárnění tvůrčím a jen za dodržení vědecké formy.¹⁴⁴ Tyto pojmy představují tvůrčí kategorie díla¹⁴⁵, které řeší uměnovědné obory.

Ad b) Jedinečností je myšlena jedinečnost statistická. Dílo je tedy jedinečným, pokud vzniklo díky osobním a jedinečným vlastnostem jedince jako výsledek jeho tvorby. Dle § 2 odst. 1 AZ je

¹⁴¹ § 2 odst. 1 AZ uvádí před dílem uměleckým dílo literární, které je podmnožinou díla uměleckého. Tento pojem zůstal v generální klauzuli zvlášť z důvodu historické kontinuity, a to národní i mezinárodní.

¹⁴² § 9 odst. 1 AZ

¹⁴³ § 2 odst. 6 AZ

¹⁴⁴ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 55. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁴⁵ Tamtéž.

chráněno takové jedinečné dílo, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora, zákon tedy nechrání tvůrčí činnost samotnou, ale její výsledek. Tvůrčí činnosti je schopna, tedy autorem může být pouze fyzická osoba. Dle současné právní úpravy tedy není možné, aby se autorem stala právnická osoba, umělá inteligence nebo zvíře. Výkladem spojení „způsobem výběru a uspořádání obsahu je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora“, dle Směrnice o databázích ve znění čl. 3 odst. 1 „databáze, které způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu představují vlastní duševní výtvar autor“ se zabýval SDEU v rozhodnutí Football Dataco. V bodě 38 tohoto rozhodnutí vyložil, že pro autorskoprávní ochranu databáze je zásadní, že *„její autor prostřednictvím výběru nebo uspořádání údajů, které databáze obsahuje, vyjádří své tvůrčí schopnosti originálním způsobem prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody.“* Pokud je ale databáze vytvořena prostřednictvím technických pravidel, která vylučují tvůrčí činnost, ochrana autorskoprávní dána být nemůže.¹⁴⁶

Co se výběru obsahu blockchainové databáze týká, tvůrce či tvůrci takové databáze rozhodují, z jakých prvků budou sestávat jednotlivé bloky v síti. Ve většině případů nebude tento výběr jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora.

Vzhledem k tomu, že uspořádání obsahu blockchainové databáze vzniká na základě technických pravidel a omezení, lze si jen těžko představit, že autor vyjadřuje své tvůrčí schopnosti originálním způsobem. Tuto modifikaci definičního znaku tedy splnit nemůže.

Ad c) Podoba takového díla musí být objektivně vnímatelná. Nezáleží přitom, zda je takovou pro všechny nebo jen některé skupiny osob a může tomu být jak trvale, tak dočasně a bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.

K autorovi, osobnostním a majetkovým právu obecně viz kapitola 2 Autorské právo.

Druhým způsobem autorskoprávní ochrany, jakožto základní ochrany v souladu s čl. 3 směrnice o databázích, je pomocí právní fikce § 2 odst. 2 AZ jako dílo souborné. Taková databáze musí splnit tři podmínky:

- a) být způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu vlastním duševním výtvořem;

¹⁴⁶ Odst. 39 Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 1. března 2012 Football Dataco Ltd a další v. Yahoo UK Limited a další

- b) její součásti musí být systematicky nebo metodicky uspořádány;
- c) její součásti musí být jednotlivě zpřístupněny elektronicky nebo jiným způsobem.

Protože taková díla nejsou autorskými díly, ale považují se za ně, nazývá je právní nauka fiktivními díly (quasidíly). Úroveň ochrany se ale od databází – autorských děl neliší. Autorský zákon v tomto případě nevyžaduje jejich jedinečnost, ale vystačí si s původností. Původní dílo nemusí být statisticky jedinečným a nelze vyloučit takovou podobnost původních děl, že se mohou jevit jako totožné.

Autorem díla souborného je dle § 5 odst. 2 AZ uspořadatel. Tím může být pouze osoba, která dílo tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala. Směrnice o databázích sice umožňuje autorství osoby právnické¹⁴⁷, nechává to ale na právních řádech členských států. Autorský zákon připouští autorství pouze osoby fyzické, ale možné je také spoluautorství fyzických osob dle § 8 AZ.

6.5 Ochrana právem *sui generis* pořizovatele databáze

Právo *sui generis* pořizovatele databáze chrání investice do databáze vynaložené. Vztahuje se i na případy, kdy databáze není autorským dílem. Taková databáze by bez tohoto institutu nebyla pod žádnou autorskoprávní ochranou. Existují ale případy, kdy je použití tvůrčí duševní činnosti na škodu, protože databáze má být uživatelsky přístupná a jednoduchá.¹⁴⁸ Jedná se o databáze obecnějšího charakteru, abecední výčty či rejstříky, do kterých bylo různými způsoby investováno jejím pořizovatelem. Ochrana ekonomických zájmů pořizovatele je na místě, objevují se ale debaty, zda tyto ekonomické zájmy mají přednost před právem na informace v databázi, které tato ochrana omezuje.¹⁴⁹ Databáze totiž často obsahují výsledky vědecké a výzkumné činnosti, které urychlují pokrok společnosti. Argumentem druhého názorového tábora je ale zvýšení motivace investorů investovat do technologického odvětví a tím pomoci jeho růstu.¹⁵⁰ Ochrana právem *sui generis* se jeví přes argumenty obou stran tou nejprůběhavější a nejpraktičtější.¹⁵¹

Právo *sui generis* pořizovatele databáze tedy poskytuje ochranu obsahu databáze, a to jeho výběru i uspořádání. Děje se tak bez ohledu na to, zda je jejím obsahem autorské dílo. Musí ale splnit

¹⁴⁷ Čl. 4 Směrnice o databázích

¹⁴⁸ LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 9.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 10.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 11.

¹⁵¹ Dle Leščinského se nabízí srovnání s ochranou soutěžním či závazkovým právem.

podmínku kvalitativně a kvantitativně podstatného vkladu.¹⁵² Vkladem se rozumí vynaložený čas, finance, energie a práce nutné pro vznik databáze.¹⁵³ Kvantitativním vkladem máme na mysli vyčíslitelné prostředky. Kvalita onoho vkladu se potom posoudí dle jeho typu a jedná se například o duševní úsilí či vynaloženou energii.¹⁵⁴

Podmínku kvalitativně a kvantitativně podstatného vkladu dle § 88a AZ blockchain většinou splní.

Pořizovatel databáze

Na začátku této podkapitoly je třeba uvést, že pořizovatelem databáze může být dle § 89 AZ fyzická nebo právnická osoba, které na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba. Chráněn je tedy ten, kdo podstoupil majetkové riziko,¹⁵⁵ a to za účelem motivace k investicím ve formě tvorby databází. Zákon nechrání ale jen toho, kdo databázi sám pořídil, ale i toho, kdo si její pořízení objednal u třetí osoby.

Pořizovatel databáze disponuje dle § 90 AZ právem na vytěžování nebo na zužitkování celého obsahu databáze nebo její kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části, může toto právo také udělit k výkonu jinému prostřednictvím licence, popř. je převést. Toto právo pořizovateli náleží jen za podmínky, že pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze je kvalitativně nebo kvantitativně podstatným vkladem dle § 88a AZ. K výkladu takového vkladu viz kapitola 6.2, odstavec s názvem Ochrana právem *sui generis* pořizovatele databáze.

Právo na vytěžování

Vytěžováním je „trvalý nebo dočasný přepis celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem“¹⁵⁶. Můžeme v tomto případě hovořit o rozmnožování dle § 13 AZ.

Právo na zužitkování

¹⁵² § 88a AZ

¹⁵³ Recitál 40 odůvodnění Směrnice o databázích

¹⁵⁴ Recitál 7, 30, 40 odůvodnění Směrnice o databázích

¹⁵⁵ HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 643. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁵⁶ § 90 odst. 2 AZ

Zužitkování je zpřístupněním veřejnosti celého obsahu nebo podstatné části databáze, a to rozšiřováním rozmnoženin, pronájmem, spojením online nebo jinými způsoby přenosu.¹⁵⁷

Právo pořizovatele databáze, jež je zpřístupněna veřejnosti, je omezeno zákonem povolením vytěžování nebo zužitkování nepodstatné části obsahu databáze. Uživatel tak ale musí činit přiměřeně a běžně, tedy nesmí tomu být opakovaně nebo systematicky.¹⁵⁸ Nesmí ani docházet k újmě oprávněných zájmů pořizovatele, k újmě autora nebo nositele práv souvisejících s právem autorským k dílům či jiných předmětů ochrany, které databáze obsahuje.¹⁵⁹ Chování, které tyto podmínky nesplňuje, není dovoleno.¹⁶⁰

Pořizovatel databáze má dle § 90 odst. 1 AZ právo na vytěžování a zužitkování obsahu databáze, a to jak celého obsahu, tak i jeho kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části. Oprávnění k výkonu tohoto práva může formou licence udělit jinému. Existují ale také bezúplatné licence, které není pořizovatel databáze oprávněn omezit. Jedná se o vytěžování nebo zužitkování uživatelem podstatné části zpřístupněné databáze.¹⁶¹ Oprávněný uživatel se tak musí databázi užívat pro osobní potřebu; za předpokladu uvedení pramenu v odůvodněném rozsahu pro vědecké nebo vyučovací účely nebo pro účely soudního či správního řízení a veřejné bezpečnosti. Volné užití pro osobní potřebu je ale omezeno čl. 9 směrnice o databázích a vztahuje se tak pouze na databáze neelektronické, k užití databází elektronických je potřeba souhlasu autora a volným užitím proto není.¹⁶²

Jednou z hlavních odlišností práv pořizovatele databáze od práva autorského je možnost převodu práva pořizovatele databáze. Toto právo ale není časově neomezené a zaniká uplynutím 15 let od okamžiku pořízení nebo zpřístupnění databáze¹⁶³, dle § 4 odst. 1. Pořizovatel tak může učinit smluvní licenci, autorskoprávní licence není vyžadována.¹⁶⁴

¹⁵⁷ § 90 odst. 3 AZ

¹⁵⁸ § 91 AZ

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ § 90 odst. 5 AZ

¹⁶¹ § 92 AZ

¹⁶² HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 649. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁶³ § 93 AZ

¹⁶⁴ Čl. 7 odst. 3 Směrnice o databázích

Závěr

Cílem mojí práce je seznámit čtenáře s pojmem blockchain a jeho promítnutím do autorského práva. Základní otázkou této práce je zjistit, zda stávající autorskoprávní úpravu lze aplikovat na technologii blockchain.

Práce vychází z toho, že pro stanovení způsobu a intenzity ochrany blockchainových databází je třeba nejdříve určit, pod jakou právní kategorií ji lze podřadit. Proto si 6. část této práce kladla za cíl zjistit, zda lze blockchainovou databázi považovat za databázi tak, jak ji definuje autorský zákon v § 2 odst. 5 ve spojení s § 88 AZ a zda lze tak chránit investici do ní vloženou. Blockchainová databáze podmínky z důvodů popsanych v této práci splňuje a pořizovatelé blockchainových databází jsou proto chráněni zvláštním právem pořizovatele databáze dle § 88 a násl. AZ. Jiný druh autorskoprávní ochrany by blockchainová databáze získala, pokud by naplnila přísnější podmínky kladené definicí autorského díla. Ty ale již ve většině případů nesplní. Je tomu tak proto, že často nesplňuje podmínku jedinečnosti, a to z důvodu technické povahy jejího uspořádání. Jsem toho názoru, že současná platná a účinná autorskoprávní úprava nevyžaduje podstatnou novelizaci, bude však třeba, aby aplikace příslušných ustanovení byla prověřena v soudních sporech, které snad přinesou jednoznačnou judikaturu.

Další stěžejní část práce se věnuje NFT-nezastupitelným tokenům, jejichž použití se v současné době rozšiřuje a které jsou spojovány s mnoha právními výzvami. Na ty dodnes legislativa nestihla reagovat. Ve spoustě oblastí se tak NFT dostává do právního vakua, což se může stát příležitostí pro spekulanty. Je třeba si ale uvědomit, že NFT většinou není digitálním právním titulem k fyzickému originálu nebo důkazem o originalitě fyzického díla. Je důležité brát na zřetel fakt, že zápis jako se váže k nezastupitelnému tokenu, ne tedy k podkladovému dílu. V rámci NFT tedy většinou rozlišujeme tři úrovně subjektů v obchodování: autor podkladového díla, vlastník podkladového díla a vlastník NFT. Pokud je vyřešen vztah mezi autorem a NFT obchodníkem autorskoprávní licenční smlouvou, jsou potom vztahy mezi obchodníkem a nabyvatelem ryze závazkovými vztahy upravené občanským zákoníkem. V odborné literatuře se objevují dva hraniční názory na obchodování s NFT. Zatím převažující je však názor, že se jedná o nástroj spekulantů v umění a ne o novou příležitost pro autory děl, jak prezentovat a obchodovat svá díla.

Seznam zkratk

EU	Evropská Unie
AZ	Zákon č. 121/200 Sb., autorský zákon
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
EU	Evropská unie
NFT	Nezaměnitelný token
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
WCT	Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském
WEF	Světové ekonomické fórum
OSN	Organizace spojených národů
CISG	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví
MICA	Nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy
ES	Evropské společenství
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
DLT	Technologie distribuované účetní knihy

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

ANISSIMOV, Konstantin. Ethereum vs Bitcoin – Similarities and Differences. Finextra [online] 2021. Dostupné z: <https://www.finextra.com/blogposting/19890/ethereum-vs-bitcoin---similarities-and-differences>

CONNELY KOHOUTOVÁ, Radka. Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 15

COUTINHO, Júlia Alves. The interrelation between NFTs and Copyright. [online] 1. 7. 2021 Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/652/the-interrelation-between-nfts-and-copyright>

DE FILIPPI, Primavera; WRIGHT, Aaron. *Blockchain and the Law: The Rule of Code*. Cambridge: Harvard University Press, 2018, XXX s. ISBN 978-0-674-97642-9

GÜRKAYNAK, Gönenç; YILMAZ, İlay; BENGI, Berk; YEŞILALTAY, Burak. D.; DIBBELL, J.; MOORE, R. Intellectual property law and practice in the blockchain realm. *Computer Law & Security Review* [online] 2018, vol. 34, no. 4, s. 2. ISSN 0267-3649. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364918302218>

GIANNOPOULOU, Alexandra; QUINTAIS, Joao Pedro; MEZEI, Peter; BALÁZS, Bodó. The rise of non-fungible tokens (NFT) and the role of copyright law. [online]. 14.4.2021.

HARRISON, Jordan. No, NFTs aren't copyrights. [online]. 16.6.2021. Dostupné z: https://techcrunch.com/2021/06/16/no-nfts-arent-copyrights/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAIuAtXgVvk9yctm9FlGR7OxJJULShozP68xJf38ZKFT8XkzLtiesOz2e5cVuj3to33eA8upA9nmwnsRU4BDU3aEknqzafFtTBoqjsQnpVsbnXgVVDrlL50NvnmM2Y23mCVU-AcruS3edOEWRab1qqzCvPQiqcTaSxnwR11Wck0GOn1DU3aEknqzafFtTBoqjsQnpVsbnXgVVDrlL50NvnmM2Y23mCVU-AcruS3edOEWRab1qqzCvPQiqcTaSxnwR11Wck0GOn1

HOLCOVÁ, Irena, KŘEŠŤANOVÁ, Veronika, FALADOVÁ, Adéla, KŘÍŽ, Jan, DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš, ŽIKOVSKÁ, Petra, CÍSAŘOVÁ, Zuzana, PUMANOVÁ WÜNSCHOVÁ, Alexandra. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních

smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

HOPPE, David. Essential Considerations in NFT Licensing Agreements. [online]. 8.6.2021. Dostupné na: https://gammalaw.com/essential-considerations-in-nft-licensing-agreements/?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration

HURRY, Stephanie. New tech act in Switzerland secures legal environment, allows blockchain to flourish. [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.imd.org/news/updates/new-tech-act-Switzerland-secures-legal-environment-blockchain-flourish/>

JONÁŠ, Zdeněk. Informační společnost. KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00000/04/000000468.htm>

KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KRÍŽ J., RŮŽIČKA M. Práva k nehmotným statkům. Praha: Codex, 1994, s. 11. ISBN 80-901-1853-4.

LAURENCE, Tiara. Blockchain for dummies. 2nd edition. John Wiley & Sons, Inc, Hoboken ISBN 978-1-119-55501-8.

LEŠČINSKÝ, J. Právní ochrana databází. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 9.

LEWIS, Lynne; OWEN, Jane; FRASER, Hamish; DIGHE, Rohit. Non-fungible tokens (NFTs) and copyright law. [online]. 2.6.2021. Dostupné na: <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2021/australia/non-fungible-tokens-nfts-and-copyright-law>

LYONS, Tom; COURCELAS, Ludovic; TIMSI, Ken. Legal and regulatory framework of blockchains and smart contracts. *EU BLOCKCHAIN OBSERVATORY AND FORUM* [online]. Dostupné z: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/report_legal_v1.0.pdf

PELCMAN, Lukáš. Non-fungible tokens (NFT) a právo. [online] 5.5.2021. Dostupné z: <https://cz.linkedin.com/pulse/non-fungible-tokens-nft-pr%C3%A1vo-luk%C3%A1%C5%A1-pelman>

SALMON, J. VON GERLACH, L. Non-fungible tokens: NFTs and the silence of the EU legislator. [online]. 28.10.2021. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b30f43b8-0d8a-41e9-8837-10b3ff9713c8>

SAVELYEV, Alexander. Contract Law 2.0: «Smart» Contracts As the Beginning of the End of Classic Contract Law. National Research University Higher School of Economics, 2016.

SHEALY, Matt. How open source underpins blockchain technology. In: opensource.com [online] 2020. Dostupné z: <https://opensource.com/article/20/10/open-source-blockchain>

SRSTKA, J. a kol. Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-240

TELEC, Ivo. Právo duševního vlastnictví v informační společnosti. Praha: Leges, 2015. Student. ISBN 978-80-7502-061-1.

TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-608-4.

WITKAM, Annemijn. NFTs: New legal challenges on the horizon. In: Stibbe.com [online]. 14.10.2021. Dostupné z: <https://www.stibbe.com/en/news/2021/october/nfts-new-legal-challenges-on-the-horizon>

ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů. [online]. 22.3.2019. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uvod-do-prava-smart-kontraktu-cast-1-109049.html>

Seznam použitých právních předpisů

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) (1995)

Smlouva WIPO o právu autorském (1996)

Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (1996)

Světová deklarace WIPO o duševním vlastnictví (2000)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 218/1926 Sb., o původcovském právu k dílům, literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

Směrnice č. 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009, o právní ochraně počítačových programů

Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o trzích s kryptoaktivy a o změně směrnice (EU) 2019/1937

Seznam použité judikatury

Rozsudek SDEU ze dne 1. března 2012 Football Dataco Ltd a další v. Yahoo UK Limited a další

Rozsudek SDEU ze dne 9. listopadu 2004 ve věci Fixtures Marketing Ltd v. Organismos prognostikon agonon podosfairou, sp.zn. C-444/02

Rozsudek SDEU ze dne 29. 10. 2015 ve věci Freistaat Bayern v. Verlag Esterbauer GmbH., C-490/14

Seznam ostatních zdrojů

Společné prohlášení k článku 10 smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském Ženeva 1996 ze dne 20. prosince 1996.

FAQ EU Blockchain Observatory Forum. [online]. Dostupné z: <https://www.eublockchainforum.eu/faq>

Blockchain [online]. 19.10.2021. <https://www.efd.admin.ch/efd/en/home/digitalisierung/blockchain.html>

WIPO PROOF – Trusted Digital Evidence [online]. Dostupné z: <https://wipoproof.wipo.int/wdts/>
<https://wipoproof.wipo.int/wdts/how-it-works.xhtml>

Discontinuation of the WIPO Proof Token Generation Service [online]. 11.10.2021. Dostupné z: https://www.wipo.int/wipoproof/en/news/2021/news_0003.html

Blockchain a autorské právo

Abstrakt

Smyslem a účelem této diplomové práce je seznámit se s fenoménem technologie blockchain a některými způsoby jejího uplatnění na poli autorského práva. Zejména se práce zaměřuje na oblast databází, NFT a Smart Contracts a jejich promítnutí do stávajícího, zejména českého právního řádu.

V první kapitole autorka práce definuje technologii blockchain a popisuje základní pojmy, kterými jsou uzel, blok, hash, transakce, peer-to-peer síť, proof of work. Dále tato kapitola vysvětluje, jak blockchain funguje a popisuje klíčové znaky technologie. Čtenář se dozví také o třech druzích blockchainu. A nakonec se věnuje otázce etiky a ochrany soukromí.

Co se další kapitoly o autorském právu týká, tato shrnuje základy tohoto právního odvětví, které podléhá rychlému vývoji nových technologií. Důležitou částí této diplomové práce je podkapitola o majetkových právech autorských, kde zvláštní pozornost je zaměřena na digitální rozmnoženiny.

Střední kapitoly se zabývají Smart Contracts, blockchainem a kolektivní správou autorských děl a NFT. Smart Contracts mají potenciál zjednodušit a uživatelsky zpříjemnit uzavírání smluv. Je tomu tak rovněž v oblasti autorského práva, a to například automatickým stržením autorských poplatků za užití díla. To představuje také potenciál pro změnu kolektivní správy autorských děl. NFT, tedy nezaměnitelné tokeny, budí velkou škálu emocí, ale je třeba si uvědomit, že jejich pořízení s sebou může nést i mnoho výhod. Nabyvatel NFT tedy nenabude pouhý odkaz na obrázek, ale dle konkrétního případu například i práva různého typu.

V závěrečné části práce rozebírá, zda lze blockchain považovat za databázi pro účely ochrany zvláštním právem pořizovatele databáze nebo dokonce za autorské dílo. První druh ochrany dle autorky práce na blockchain dopadá, autorským dílem může být ale blockchain považován jen stěží.

Autorka práce provedla přehled legislativního ukotvení technologie blockchain v oblasti práva autorského. Současný stav právní úpravy je však zjevně nedostatečný, a autorka práce proto konstatuje, že by se zákonodárci měli zabývat minimálně doplněním právní úpravy v této oblasti

a za přispění judikatury soudů pomoci odpovědět na otázku, zda je použití technologie blockchain v oblasti autorského práva správnou cestou či nikoliv.

Klíčová slova: blockchain, autorské právo, databáze

Blockchain and copyright

Abstract

The aim and objective of this Thesis is to introduce the phenomenon of blockchain technology and some of its applications in the field of copyright. The thesis focuses primarily on the areas of databases, NFT and Smart Contracts, and their application in the existing, particularly Czech law.

In its first chapter the author defines the blockchain technology, describing the basic terminology, such as node, block, hash, transaction, peer-to-peer network, proof of work. The chapter then explains how blockchain works, describing its key characteristics. The author dwells on three types of blockchain and finally discusses the issue of ethics and privacy protection.

The next chapter on copyright summarizes basics of this area of law which has been experiencing fast development of new technologies. A sub-chapter on author's property rights, whereby special attention is paid to the issue of digital reproductions, constitutes an important part the the Thesis.

Central chapters deal with Smart Contracts, blockchain, collective rights management and NFT (Non-fungible Tokens). Smart Contracts have the potential to simplify the process of contracts conclusion and to make it more user-friendly. The same applies in the field of copyright, for instance in the form of automatic deduction of fees for using an author's work. This may potentially trigger changes in collective rights management as well. NRT, or Non-fungible Tokens, provoke strong emotions, yet one should bear in mind that their acquisition may be highly beneficial. A NFT purchaser will therefore not purchase a mere link to an image but based on specific cases they may also acquire different types of rights.

The final part of the Thesis discusses whether blockchain may be considered a database or even an author's work. It is the author's belief that the former type of protection applies on blockchain, even though it can hardly be considered an author's work.

The author outlined the legislative issues related to blockchain technology within the field of copyright. It is obvious that the existing legislation is not sufficient and the author therefore concludes that legislators should at least supplement the current legislation and with the help of

case law help to provide answers to the question whether application of blockchain technology in copyright is the right way forward or not.

Key words: blockchain, copyright, database